

СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1'2023

(видається з 1994 року)

ISSN 2786-5517 (Online), ISSN 2409-1944 (Print)

<https://doi.org/10.37634/efp.2023.1>

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 липня 2020 р. № 886 (економічні науки).

Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 вересня 2020 р. № 1188 (юридичні науки).

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 р. № 353/10 (облік та аудит).

Реєстраційне свідоцтво КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Префікс doi журналу: 10.37634/efp.

2023 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 25.01.2023

Формат 60×84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 44, м. Київ, 01001

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 1 від 17 січня

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2023
© "Економіка. Фінанси. Право",
2023

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

GLORY TO UKRAINE! GLORY TO THE HEROES!

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 1'2023

(issued from 1994)

ISSN 2786-5517 (Online), ISSN 2409-1944 (Print)

<https://doi.org/10.37634/efp.2023.1>

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of July 02, 2020 (economic sciences).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine № 1188 on September 24, 2020 (legal sciences).

Order of Audit Chamber of Ukraine № 353/10 on December 21, 2017 (accounting and audit).

Registration Certificate – KV № 21620-11520PR on October 12, 2015.

Journal is awarded the international identification number ISSN 2409-1944 and included in the international Scientometrics base Index Copernicus.

Journal's DOI: 10.37634/efp.

Founders:

Audit firm "Analytik" jointly with the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

The papers must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 1 of January 17, 2023). Full or partial reprint of the

materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 25.01.2023

Format 60×84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office:

Khreshchatyk str., 44, Kyiv, 01001

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analytik", 2023
© "Economics. Finances. Law",
2023

Typography: LLC "International Business
Center"

Головний редактор

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України» (Україна)

Шеф-редактор

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління ПрАТ «Аудиторська фірма "Аналітик»»; Заслужений юрист України (Україна)

Заступник головного редактора

Головач Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, аудитор, заступник директора з наукової роботи Інституту аудиту (Україна)

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бойко Антон Олександрович, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики, Сумський державний університет (Україна)

Величко Олена Георгіївна, к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Криштопа Ірина Ігорівна, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар, Державне підприємство «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування» (Україна)

Полякова Євгенія Сергіївна, к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи, проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес). Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка» (Україна)

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., професор, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка (Україна)

Сіскос Евангелос, д.е.н., професор, Університет Західної Македонії (Греція)

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., професор, ректор, Вищий навчальний заклад "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"; академік Академії економічних наук України (Україна)

Тринчук Віктор Вікторович, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансових ринків, Університет державної фіскальної служби України (Україна)

Чижевська Людмила Віталіївна, д.е.н., професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, Державний університет «Житомирська політехніка» (Україна)

Члени редакційної колегії з правових наук:

Балгімбекова Гульнара, к.ю.н., зав. кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова (Казхстан)

Бригінець Олександр Олексійович, д.ю.н., професор, Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова; член Союзу юристів України (Україна)

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативного-розшукової діяльності, Національна академія внутрішніх справ, Заслужений юрист України, полковник поліції (Україна)

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, зав. кафедри адміністративної діяльності, Національна академія внутрішніх справ (Україна)

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу, Чорноморський національний університет імені Петра Могили; академік Національної академії наук вищої освіти України (Україна)

Скоржевська-Амберг Малгожата, доктор філософії, адвокат, кафедра теорії, філософії та історії права, юридичний коледж, Університет Козмінського (Польща)

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна"; Заслужений юрист України. Член Центральної виборчої комісії (Україна)

Яровий Анатолій Олександрович, к.ю.н., доцент, професор кафедри права публічного адміністрування, Маріупольський державний університет; суддя у відставці (Україна)

Відповідальний редактор: Поповецька-Демченко Леся Петрівна (Україна)

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна (Україна)

Editors-in-chief

Valentyna P. Levchenko, Doctor of Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine" (Ukraine)

Volodymyr V. Holovach, PhD in Legal Sciences, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik"; Honored Lawyer of Ukraine (Ukraine)

Deputy Editor-in-Chief

Tetiana A. Holovach, Doctor of Economics, Professor, auditor, deputy director for scientific work of the Institute of Audit (Ukraine)

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Anton O. Boiko, PhD in Economics, Associate Professor of Economic Cybernetics department, Sumy State University (Ukraine)

Olena H. Velychko, PhD in Economics, Associate Professor of International Finances department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Anatolii M. Herasymovych, Doctor of Economics, Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Iryna I. Krystopa, Doctor of Economics, Professor, Professor of Accounting and Taxation department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Yurii M. Mantsevych, Doctor of Economics, Associate Professor, Scientific Secretary, State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development" (Ukraine)

Yevheniia S. Poliukova, PhD in Economics, Associate Professor of Finances and Banking department, vice-rector for scientific and pedagogical work, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"» (Ukraine)

Olena M. Potyshniak, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Organization of Production, Business and Management department, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture (Ukraine)

Evangelos Siskos, Doctor of Economics, Professor, University of Western Macedonia (Greece)

Serhii A. Tkachenko, Doctor of Economics, Professor, Rector, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»; academician of Academy of Economic Sciences of Ukraine (Ukraine)

Viktor V. Trynchuk, PhD in Economics, Associate Professor, Professor of Financial Markets department, University of the State Fiscal Service of Ukraine (Ukraine)

Liudmyla V. Chyzhevska, Doctor of Economics, Professor, Professor of Information Systems in Management and Accounting department, State University "Zhytomyr Polytechnic" (Ukraine)

Members of the editorial board of Legal Sciences:

Gulnara Balgimbekova, PhD in Legal Sciences, Head of the constitutional and international law department, Karagandy State University named after E.A. Buketov (Kazakhstan)

Oleksandr O. Bryhinets, Doctor of Legal Sciences, Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law; member of the Union of Lawyers of Ukraine (Ukraine)

Viktor I. Vasylynchuk, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Operational and Investigating department, National Academy of Internal Affairs; Honored Lawyer of Ukraine, colonel of the Police (Ukraine)

Serhii F. Konstantinov, Doctor of Legal Sciences, Professor, Head of the Administrative Activity department, National Academy of Internal Affairs (Ukraine)

Ihor V. Ozerskyi, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process department, Petro Mohyla Black Sea National University; academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine (Ukraine)

Malgorzata Skorzevska-Amberg, PhD, DSc, Theory, Philosophy and History of Law department, College of Law, Kozminski University (Poland)

Yurii O. Frytskyi, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University; Honored Lawyer of Ukraine, member of the Central Election Commission (Ukraine)

Anatolii O. Yarovyii, PhD in Legal Sciences, Professor of Law and Public Administration department, Mariupol State University; retired judge (Ukraine)

Managing editor: Lesia P. Popovetska-Demchenko (Ukraine)

Issue Editor: Anna O. Tumanian (Ukraine)

ЗМІСТ

ФІЛЮК С.М. Концептуалізація соціально-економічного вектору відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України в умовах воєнного стану	5
БЛИЗНЮК А.О. Використання маркетингової інформаційної системи в управлінні підприємством	10
ПОНОМАРЬОВ О.О. Соціальна обумовленість та підстави криміналізації порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю	13
КОВАЛЬЧУК О.В., МОРЕНЧЕНКО К.Г., БІБІК Д.В. Сутність і характеристика комплаєнсу: визначення, функції, цілі, етичні основи, місце в організаційній структурі підприємства	18
ВАЩУК О.В. Кримінальна відповідальність аудитора за зловживання повноваженнями	23
CHUNIKHINA T., DATSENKO V., KYRCHATA I., HARMIDER L. Management of the organization process of the company strategic partnership: marketing aspect (<i>Управління процесом організації стратегічного партнерства компанії: маркетинговий аспект</i>)	27
КОРОЛЕНКО І.М. Суспільна небезпечність посягань на епідемічну безпеку (концептуальні питання)	33
БАРИКОВА А.А. Ретроспективна характеристика інституту дискреції у фінансовій деліктології	37
ІНТЕРВ'Ю, АНАЛІТИКА, КОНСУЛЬТАЦІЇ	
Реферативний огляд закордонних статей	41
VIII Міжнародна науково-практична конференція «Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін»	42

CONTENTS

S. FILIUK. Conceptualization of the socio-economic vector of restoring the tourism and recreation potential of Ukraine in the conditions of martial law	5
A. BLYZNIUK. The usage of the marketing information system in enterprise's management	10
O. PONOMAROV. Social conditioning and grounds for criminalization of violations of the procedure for carrying out the international transfer of goods which are the subject to state export control	13
O. KOVALCHUK, K. MORENCHENKO, D. BIBIK. The essence and characteristics of compliance: definition, functions, goals, ethical foundations, place in the organizational structure of the enterprise	18
O. VASHCHUK. Criminal liability of the auditor for abuse of authority	23
T. CHUNIKHINA, V. DATSENKO, I. KYRCHATA, L. HARMIDER. Management of the organization process of the company strategic partnership: marketing aspect	27
I. KOROLENKO. Public danger of breaches on epidemic security (conceptual issues)	33
A. BARIKOVA. Retrospective characteristics of the institution of discretion in financial delictology	37
INTERVIEWS, ANALYTICS, CONSULTATIONS	
Referential review of foreign papers	41
VIII International scientific and practical conference «Accounting, analysis, audit, taxation, and financial monitoring in the context of globalization changes»	42

Світлана Михайлівна ФІЛЮК

к.геогр.н., доцент, зав. кафедри, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9714-7102>

e-mail: svitlana.filuk@pnu.edu.ua

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВЕКТОРУ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Закономірним завданням уряду і місцевого самоврядування за сучасних умов воєнного стану, зокрема, на тлі зниження промислового потенціалу є пошук шляхів розвитку і ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу України та окремих регіонів. У науковій площині це завдання трансформується у дослідницьке питання стосовно перспектив зміцнення соціально-економічної ролі туристично-рекреаційного потенціалу України у воєнний час. За результатами дослідження здійснено концептуалізацію соціально-економічного вектора відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України у воєнний час на основі системного, діалектичного та антропоцентричного підходів із застосуванням методів критичного аналізу наукових джерел, структурно-функціонального аналізу і феноменологічної концептуалізації.

Ключові слова: туристично-рекреаційний потенціал, сталий розвиток, соціально-економічний вектор, концептуалізація, воєнний стан

ВСТУП

Від часу повномасштабної російської агресії в Україні державна економічна політика демонструє чіткий вектор до збереження наявного потенціалу, передусім людського. Висока динаміка вимушеної міграції, тимчасова окупація окремих регіонів, втрата суттєвої частки промислового потенціалу стали закономірним наслідком війни, розв'язаної росією. Тим не менш, завдячуючи Збройним силам України і підтримці іноземних партнерів Україна встояла у найважчий час і продовжує боротьбу.

Затяжна війна виснажує народ фізично і морально. Закономірним завданням уряду і місцевого самоврядування за сучасних умов воєнного стану, зокрема, на тлі зниження промислового потенціалу є пошук шляхів розвитку і ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу України та окремих регіонів. У науковій площині це завдання трансформується у дослідницьке питання стосовно перспектив зміцнення соціально-економічної ролі туристично-рекреаційного потенціалу України у воєнний час.

Проблеми туристично-рекреаційного потенціалу стали предметом досліджень багатьох науковців: В. Брич, Н. Галиш [1], П. Жук [2], А. Зарубіна [3], О. Підвальна [4], О. Радченко [5], А. Романова [6], В. Стойка [7], Г. Тараненко [8] та ін. Водночас досі залишається малодослідженим питання ідентифікації соціально-економічної ролі туристично-рекреаційного потенціалу у воєнний час.

МЕТА статті – здійснити концептуалізацію соціально-економічного вектору відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України у воєнний час.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до мети даного дослідження ключові результати дослідження одержано на основі системного, діалектичного та антропоцентричного підходів із застосуванням методів критичного аналізу наукових джерел, структурно-функціонального аналізу і феноменологічної концептуалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ

В економіці країн, котрі свідомо і послідовно під-

тримують ідею сталого розвитку та закріплюють ключові цілі сталого розвитку у своїй економічній політиці, туристичній галузі закономірно належить одне з провідних місць за внеском у ВВП, кількістю новостворених робочих місць, обсягами бюджетних надходжень. Розвиток туристично-рекреаційного потенціалу набуває особливого значення в постіндустріальних умовах, стає для одних країн панацеєю у спробах відмовитись від ресурсно-орієнтованої моделі, а для інших – чи не єдиним джерелом валютних надходжень. У вимірі міжнародної економічної співпраці виважена національна політика стосовно розвитку і реалізації туристично-рекреаційного потенціалу є умовою посилення іміджу держави, встановлення міжнародних партнерських відносин і залучення зовнішніх інвестицій.

За сучасних реалій воєнного стану набагато важливішою видається роль туристично-рекреаційної індустрії з реалізації суспільно важливих функцій для задоволення потреб суспільства у оздоровленні, лікуванні, відпочинку, духовного і фізичного розвитку. Антропоцентрична роль туристично-рекреаційного потенціалу знаходить прояв у відведенні центрального місця у сучасній туристично-рекреаційній сфері саме людині. Зміст антропоцентричного підходу проявляється в ідентифікації у складі туристично-рекреаційного потенціалу засобів для оздоровлення населення з використанням наявної мережі лікувально-рекреаційних закладів, забезпеченням належного санаторного лікування тих категорій населення, які мають особливу потребу і заслуговують на державну підтримку (військовослужбовці і їх родини, внутрішньо переміщені особи, соціально незахищені верстви населення). З іншого боку, обмеження, що накладаються на державний бюджет в умовах військового стану вимагає коригування соціального складника з урахуванням вимог ринку. Це означає, що завдання розвитку туристично-рекреаційного потенціалу покладається і на суб'єкти туристичної галузі, які виконують свою роль відповідно до ринкових законів і забезпечують задоволення внутрішнього та іноземного споживчого попиту на відпочинок, туристичні послуги, курортне лікування в належних умовах і ринкових сегментах від економ до бізнес-класу.

Дуалізм туристично-рекреаційного потенціалу як соціального і ринкового феномену проявляється у функціях туристично-рекреаційної індустрії, що розподіляються на основні чотири групи: медико-біологічні, культурні, соціально-економічні та політичні. Пріоритизація функцій залежить від економічної політики і стану держави. В умовах воєнного стану в Україні найбільш значимою виявляється соціально-економічна функція, що полягає у відтворенні робочої сили, завдяки якому відбувається прискорене підвищення продуктивності праці, а також зростання ефективності виробництва. У поточних соціально-економічних умовах, зокрема, зважаючи на значну кількість внутрішньо переміщених осіб, розвиток туристично-рекреаційного потенціалу сприяє забезпеченню зайнятості населення, скороченню кількості безробітних, тим самим зменшуючи наявну соціальну напругу в суспільстві. Має місце зростання фонду робочого часу завдяки скороченню захворюваності, а також підвищенню рівня життєвого тону.

В економічному аспекті розвиток туристично-рекреаційного потенціалу супроводжується забезпеченням оптимального застосування трудових та природних ресурсів, має системний вплив на економічний розвиток територій. У суті економічному аспекті рекреація та туризм виступають особливою формою концентрації засобів задоволення споживчого попиту на товари та послуги. У процесі інституціоналізації такі засоби утворюють окрему специфічну сферу господарської діяльності, яка відіграє значну роль у інтенсифікації процесів розширенню асортименту продукції сучасних традиційних галузей промисловості та агропромислового комплексу. Досвід розвинених країн вказує на те, що розвиток туристично-рекреаційного потенціалу не лише не відволікає ресурси, але сприяє відродженню та розвитку промисловості [9].

Опосередковано розвиток туристично-рекреаційного потенціалу сприяє соціальному розвитку завдяки реалізації низки важливих економічних функцій. До таких функцій належить розвиток господарства тих чи інших регіонів держави; підвищення зайнятості населення у сфері рекреаційного та туристичного обслуговування і суміжних галузях, які опосередковано пов'язані туристично-рекреаційною діяльністю; вплив на структурні елементи балансу витрат грошових коштів та доходів населення, складники територіального та платіжного балансу; залучення валютних надходжень від іноземних туристів.

Мета туристично-рекреаційної діяльності вона полягає у виробництві послуг, які спроможні задовольнити споживчі потреби населення у прагненні відновити і приростити людський капітал. Сукупність туристично-рекреаційних послуг, які є необхідними для задоволення наявних потреб людини у процесі оздоровлення, відпочинку або подорожі, утворює специфічний результат діяльності, тобто туристично-рекреаційний продукт [10].

Грунтуючись на основних властивостях туристично-рекреаційних послуг, доцільно відмітити, що особливість ринку туристично-рекреаційного продукту, його кон'юнктура визначаються співвідношенням рівня споживчого попиту населення (здебільшого платоспроможного) на послуги туристично-рекреаційного характеру та їх пропозицію. Зважаючи на специфічні риси ринку

туристично-рекреаційних послуг, специфіку організації економічної діяльності, у цій сфері спостерігається низка суперечностей. Серед них можна виокремити обмеженість (певну недосконалість) конкуренції, що пояснюється особливою або унікальною для споживача рисою окремих видів туристично-рекреаційних послуг; віднесення туристично-рекреаційних послуг до групи «суспільних благ» або «колективних товарів»; долучення їх до виробництва «як з позитивними, так і з негативними зовнішніми ефектами»; наявність ринків туристично-рекреаційних послуг, в умовах яких не працює ринкове саморегулювання (здебільшого це стосується соціально вагомих видів послуг). Нівелювання вищеперахованих протиріч та недоліків наявних механізмів діяльності ринку туристично-рекреаційних послуг потребує втручання держави шляхом паралельного застосування та поєднання структурних елементів певного регулюючого впливу як громадських, так і інституціональних структур, зокрема і саморегулювання суб'єктів, віднесених до туристично-рекреаційного підприємництва. Ця форма регулювання проявляється через певний організаційно-економічний механізм розвитку цієї сфери [1].

Так само соціально-економічна ефективність функціонування туристично-рекреаційної індустрії визначається, з одного боку, станом відновлення та покращення життєвих сил окремої людини або суспільства загалом (тобто соціальний ефект або ж соціальна ефективність), а з іншого – сучасним рівнем туристично-рекреаційного потенціалу та спроможністю їх розвитку в майбутньому періоді (економічний ефект або ж економічна ефективність). Виходячи з цього погляду ключовими є оцінка передумов та чинників, які визначають розвиток туристично-рекреаційного потенціалу в певних регіонах або у країні загалом. У більшості країн підґрунтям розвитку туризму вважають його економічні вигоди.

Водночас доцільно відмітити, що туризм все частіше виконує роль певного індикатора політичних взаємовідносин між державами, певного стабілізатора у партнерських взаємовідносинах на міжнародному політичному просторі. Тобто економічна ефективність туристично-рекреаційного потенціалу передбачає, що така діяльність у країні має розвиватися паралельно та у тісній залежності з низкою інших галузей економіки. Водночас у загальному вигляді економічна та соціальна ситуація у країні визначається здатністю населення до руху з одного місця до іншого для відпочинку, отримання освіти, підвищення рівня кваліфікації, а також з релігійними та діловими прагненнями [2].

Забезпечення позитивного економічного ефекту від розвитку туристично-рекреаційного потенціалу є стратегічною метою, що у політиці економічно розвинених держав під впливом цілей та ідеї сталого розвитку трансформується у політику збереження і динамічного відновлення людського капіталу.

Так, розвиток туристично-рекреаційного потенціалу має вагоме соціально-економічне значення для економіки і суспільних відносин у державі. Водночас туристично-рекреаційний потенціал є вкрай вразливим до кризових процесів і явищ, зокрема, до природних та техногенних руйнівних чинників, тероризму і війни. Довгострокові негативні наслідки для туристично-рекреаційного потенціалу, що настають внаслідок ма-

сових кризових явищ і процесів, а також їх опосередкований вплив на суспільні відносини, міжнародний туристичний імідж і перспективи відновлення досить складно точно оцінити. З іншого боку, не менш складно спрогнозувати вразливість або ж стійкість туристично-рекреаційного потенціалу унаслідок змін через наявні просторові та функціональні взаємозалежності з фізичним, культурним та соціально-економічним, політичним, а також технологічним середовищем [6]. Очевидно, що точні прогнози впливу війни в Україні на перспективи відновлення безпеки туристично-рекреаційного потенціалу вимагають поглиблення і вдосконалення відповідної методології, кооперації учених різних галузей і належного нормативного супроводу, державної, регіональної і міжнародної кадрової, техніко-технологічної і фінансової підтримки.

З суб'єктивного погляду війна та її наслідки призводять до поширення стереотипного мислення – формування у масовій свідомості потенційних споживачів туристичних послуг реальних або уявних побоювань через можливу небезпеку локалізованих у певних регіонах туристично-рекреаційних ресурсів навіть за умов завершення конфлікту. Таке сприйняття може посилюватися завдяки неточній інформації та стереотипам, які розповсюджуються через різні комунікаційні канали [13]. Так, на сьогодні припускаємо можливість якісного оцінювання загроз туристично-рекреаційному потенціалу України внаслідок російської військової агресії.

Слід відзначити, що туристично-рекреаційний потенціал України перебував не у кращому стані і до початку війни. Відсутність цілеспрямованої комплексної державної політики за цим напрямом, обмеженість спроможності регіонів забезпечити належну динаміку розвитку і екосистемну безпеку туристично-рекреаційного потенціалу, несприятливе інвестиційне середовище призвели до ослаблення спроможності туристично-рекреаційного потенціалу протистояти слабкопрогнозованим викликам і загрозам.

Гібридна агресія росії, анексія Криму і подальші соціально-економічні ускладнення після 2014 р. мали б стати тривожним сигналом для уряду стосовно необхідності забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційного потенціалу і його безпеки. Тим не менше, у 2020 році туристично-рекреаційна індустрія виявилась практично неготовою до світового спалаху пандемії. Відмітимо, що даний рік став кризовим не лише для української туристичної галузі, а і поставив на паузу функціонування сфери гостинності та рекреації у всьому світі. Далі, впродовж 2021 р. завдяки загальним зусиллям урядів та представників галузі у світі й Україні спостерігалось відновлення туристично-рекреаційної діяльності. Для нашої країни, як і для інших країн, 2022 р. повинен був стати періодом подальшого подовження відновлення туристично-рекреаційного потенціалу та зростання туристичних потоків. Та, на жаль, військове вторгнення росії в Україну, яке відбулося вранці 24 лютого 2022 р. кардинально змінило ймовірні перспективи відновлення [14].

В умовах військової загрози і супутньої гуманітарної кризи туристично-рекреаційна галузь не здатна нормально функціонувати до моменту нейтралізації загроз. Основні негативні наслідки для туристично-рекреаційного потенціалу, які можуть мати місце в умо-

вах військових дій, наведено на рис. 1.

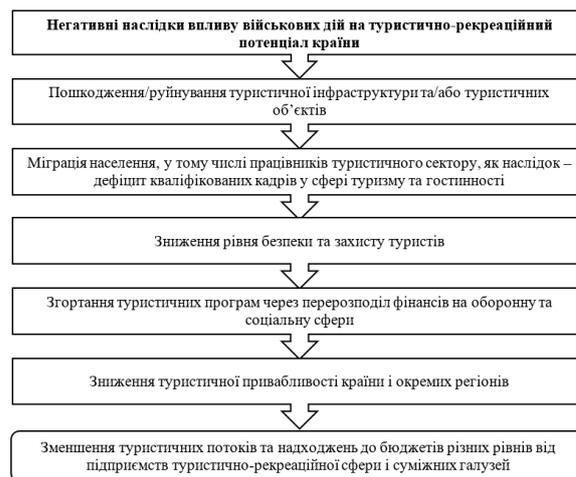

Рис. 1. Негативні наслідки впливу військової агресії росії на туристично-рекреаційний потенціал України (сформовано автором на основі [15])

Зважаючи на те, що туристично-рекреаційний потенціал є вагомим джерелом соціально-економічного добробуту регіону, через військові дії і окупацію росією значної кількості територій, руйнування туристичної екосистеми, знищення курортних об'єктів та історичного надбання аналітики спостерігають скорочення бюджетних надходжень, зростання безробіття і погіршення фінансового стану підприємств галузі [16]. Саме через це після завершення військових дій актуальним буде питання відновлення економічної діяльності на територіях, які зазнали руйнувань. Одним з важливих напрямів у політиці реновації має стати екосистемне відновлення безпеки туристично-рекреаційного потенціалу.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження доходимо висновку, що поточна і майбутня політика розвитку туристично-рекреаційного потенціалу України має гуртуватися передусім на його соціальному значенні. Демонстрація концептуалізованого у цьому дослідженні соціально-економічного вектора екосистемного відновлення безпеки туристично-рекреаційного потенціалу України сприятиме комплексному вирішенню низки дискусійних питань, що стримують відповідні процеси в умовах воєнного стану. По-перше, відновлення туристично-рекреаційного потенціалу матиме на меті не стільки інтенсифікацію економічного розвитку території (що видається доцільним після завершення військових дій) чи держави (що видається щонайменше сумнівним рішенням з погляду іноземних партнерів України, адже не матиме такого ж ефекту, як наприклад, інвестиції у промисловість, сільське господарство і паливно-енергетичний комплекс), як інвестиції у відновлення і збереження людського потенціалу держави. По-друге, акцент на соціальній ролі туристично-рекреаційного потенціалу дасть змогу обійти обмеження, що накладаються на участь держави в економічних процесах за ринкової економіки, оскільки економічні питання, хоча й вирішуватимуться у загальному, відійдуть на задній план на тлі вирішення соціальних проблем безробіття, міграції, культурно-духовного і фізичного відновлення нації.

Список використаних джерел

1. Брич В. Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 23–30.
2. Жук П.В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. С. 17 – 24.
3. Зарубіна А.В., Сіра Е.В., Демчук Л. І. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1543>.
4. Підвальна О.Г. Рекреаційно-туристичні комплекси в соціально-економічному розвитку країни та її регіонів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 5. С. 150–154.
5. Радченко О.П., Горбаченко С.А. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/204>
6. Романова А.А. Управління розвитком туристичної сфери в умовах збройних конфліктів. *Modern economics*. 2018. № 9. С. 93-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_9_14.
7. Стойка В.С. Інвестиційні вкладення в розвиток туристично-рекреаційної сфери Закарпаття. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 42 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1602>
8. Тараненко Г.Г. Розвиток туризму в сучасних умовах: реалії та перспективи. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9902>.
9. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Савчук А.Ю. *Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України*: монографія. Луцьк, 2022. 211 с.
10. Огієнко А.В., Огієнко М.М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 1 (75). С. 31-37.
11. Моца А.А., Шевчук С.М., Серета Н.М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1560>
12. Роїк О.Р., Недзвєцька О.В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022. № 46. С. 11–15.
13. Сіра Е.О., Голубець І.М., Безрученков Ю.В. Післявоєнне відновлення туризму в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. Вип. 68. С. 155–158.
14. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://tourism.gov.ua>
15. Носирев О., Деділова Т., Токар І. Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 1 (26). С. 55-68. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22nooveu.pdf>
16. Жарикова А. Скільки податків від туризму недоотримав бюджет через війну. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/1/691038/>

References

1. Brych V. Halysh N. Sustainable development of the tourism industry: ecological and statistical dimensions. *Economic analysis*. 2020. Vol. 30. No. 4. pp. 23–30. (In Ukrainian).
2. Zhuk P.V. The tourism and recreation sphere of the region as an object of competitiveness research. *Regional economy*. 2022. No. 2. pp. 17-24. (In Ukrainian).
3. Zarubina A.V., Sira E.V., Demchuk L.I. Peculiarities of tourism under martial law. *Economy and society*. 2022. Issue 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1543> (In Ukrainian).
4. Pidvalna O.H. Recreational and tourist complexes in the socio-economic development of the country and its regions. *Scholarly notes of TNU named after VI Vernadskyi. Series: Economics and management*. 2019. Vol. 30 (69). No. 5. pp. 150–154. (In Ukrainian).
5. Radchenko O.P., Horbachenko S.A. Strategy for the development of the tourism industry of Ukraine in conditions of uncertainty. *Economy and society*. 2021. Issue 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/204> (In Ukrainian).
6. Romanova A.A. Management of the development of the tourism sphere in the conditions of armed conflicts. *Modern economics*. 2018. No. 9. pp. 93–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_9_14 (In Ukrainian).
7. Stoika V.S. Investments in the development of the tourism and recreation sphere of Transcarpathia. *Economy and society*. 2022. Issue 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1602/> (In Ukrainian).
8. Taranenko H.H. Development of tourism in modern conditions: realities and prospects. *Efficient economy*. 2022. No. 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9902> (In Ukrainian).
9. Pavlikha N. V., Tsybaliuk I. O., Savchuk A. Yu. Sustainable development of tourism and recreation: modern challenges and prospects for Ukraine: monograph. Lutsk, 2022. 211 p. (In Ukrainian).
10. Ohiienko A.V., Ohiienko M.M. Theoretical foundations of the research of tourist and recreational potential. *Problems of the systemic approach in economics*. 2020. Issue 1 (75). pp. 31–37. (In Ukrainian).
11. Motsa A.A., Shevchuk S.M., Sereda N.M. Prospects for the post-war recovery of tourism in Ukraine. *Economy and society*. 2022. Issue 41. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1560>. (In Ukrainian).
12. Roik O.R., Nedzvetska O.V. Ways of development of the tourism sphere of Ukraine during the war period. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*. 2022. No. 46. pp. 11–15. (In Ukrainian).
13. Sira E.O., Holubets I.M., Bezruchenkov Yu.V. Post-war restoration of tourism in Ukraine. *Economics and enterprise management*. 2022. Issue 68. pp. 155–158. (In Ukrainian).
14. State Tourism Development Agency of Ukraine. URL: <https://tourism.gov.ua>. (In Ukrainian).
15. Nosyriev O., Dediлова T., Tokar I. Development of tourism and the hospitality industry in the strategy of post-conflict economic recovery of Ukraine. *Socio-economic problems and the state*. 2022. Issue 1 (26). pp. 55-68. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22nooveu.pdf>. (In Ukrainian).
16. Zharykova A. How many taxes from tourism the budget did not receive due to the war. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/1/691038/> (In Ukrainian).

Svitlana FILIUK

PhD in Geography, Associate Professor, Head of department, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9714-7102>

e-mail: svitlana.filuk@pnu.edu.ua

CONCEPTUALIZATION OF THE SOCIO-ECONOMIC VECTOR OF RESTORING THE TOURISM AND RECREATION POTENTIAL OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

The legitimate task of the government and local self-government under the current conditions of martial law, in particular, against the background of a decrease in industrial potential, is to find ways to develop and effectively use the tourism and recreation potential of Ukraine and individual regions. At the scientific level, this task is transformed into a research question regarding the prospects of strengthening the socio-economic role of Ukraine's tourism and recreation potential in wartime.

This work aimed to conceptualize the socio-economic vector of restoration of Ukraine's tourism and recreation potential during the war. Following the purpose of this study, the critical research results were obtained based on systemic, dialectical, and anthropocentric approaches using methods of critical analysis of scientific sources, structural-functional analysis, and phenomenological conceptualization.

According to the results of the conducted research, it was established that, firstly, the restoration of the tourist and recreational potential would not aim so much at the intensification of the economic development of the territory (which seems to be expedient after the end of military operations) or of the state (which appears to be at least a dubious decision from the point of view of Ukraine's foreign partners, because it will not have the same effect as, for example, investments in industry, agriculture, and the fuel and energy complex), as investments in the restoration and preservation of the human potential of the state. Secondly, it has been proven that the emphasis on the social role of the tourist and recreational potential will allow for bypassing the restrictions imposed on the state's participation in economic processes under the market economy since economic issues. However, they will be solved in general. They will recede into the background against the background of solving the social problems of unemployment, migration, and cultural, spiritual, and physical restoration of the nation.

Keywords: *tourism and recreational potential, sustainable development, socio-economic vector, conceptualization, martial law*

Андрій Олександрович **БЛИЗНЮК**

к.е.н., доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4945-4893>

e-mail: basket1979@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасне суспільство входить у нову інформаційну епоху. Рівень розвитку економіки визначається не так масою природних ресурсів, скільки наукомісткістю продукції та інтелектуальним потенціалом. Удосконалення інформаційних систем безпосередньо пов'язане та відображає певні вимоги та завдання, які необхідні для розвитку підприємницької діяльності підприємства. Процес розвитку сучасних інформаційних систем полягає у підвищенні якості управління відповідно до інформаційних процесів реальних бізнес-процесів, у підготовці прийняття управлінських рішень та у прискоренні документообігу. У статті досліджено питання стосовно використання маркетингової інформаційної системи в управлінні для вирішення проблем з підвищення ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: маркетинг, інформаційні системи, управління підприємством, ринок, ефективність

ВСТУП

Необхідність користування інформаційними технологіями в управлінні підприємством зумовлено такими факторами, як ефективність та оперативність використання комп'ютерного оброблення інформаційних ресурсів, збереження великої кількості інформації з фінансової діяльності підприємства, а також передачі цієї інформації тому, кому вона необхідна у найкоротші строки. Тобто основною метою підприємства є оптимізація його діяльності з використанням інформаційних систем [2].

Ключовими завданнями маркетингової інформації є скорочення невизначеності у ході прийняття управлінських рішень, що призведе до скорочення ризику у прийнятті неправильних рішень. Однак відсутність певної інформації або отримання її із запізненням, використання застарілих, помилкових, неправильних даних, помилки в інтерпретації даних можуть негативно вплинути на досягнення маркетингових завдань підприємства, а також призведуть до значних збитків. У зв'язку з цим питання, що пов'язані зі збором, систематизацією, аналізом та обробленням інформації з подальшим поширенням результату до осіб, які приймають рішення, мають особливо важливе значення [3].

Проблемам використання маркетингової інформаційної системи в управлінні підприємством приділено багато уваги в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких вагомий внесок зробили Л.В. Балабанова, Ж.М. Жигалкевич, К.І. Київська, В.І. Кравець, Ю.В. Міронова, О.Е. Наумова, А.С. Онопко, Т.В. Слісаренко, А.О. Старостіна, О.В. Черненко, Н.П. Юрчук, Г. Армстронг, В. Вонг, Ф. Котлер, Дж. Сондерс та ін.

МЕТА статті – дослідження питань стосовно використання маркетингової інформаційної системи в управлінні для вирішення проблем з підвищення ефективності діяльності підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дос-

лідження є праці провідних вчених та матеріали періодичних видань. У статті використовувалися методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

У загальному розумінні інформаційні системи завжди створюються з визначальною метою для будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Однак існує безліч спільних рис у структурі різних організацій, а також у типах зв'язків між елементами цієї структури, що дає змогу сформулювати єдині принципи та напрями освіти інформаційних систем для суб'єкта господарської діяльності [4].

Особливої актуальності проблема впровадження інформаційних систем і технологій в управління підприємством набуває в період переходу від багатопродуктової економіки до багатогалузевої і диверсифікованої. У створенні нових організаційних структур перевага надається безпосередньої інтеграції, орієнтованої на створення інноваційної стратегії управління підприємством. У нових організаційних структурах домінуючого значення набувають відділи розроблення нового продукту, мікрівідділи нових ризикованих ініціатив, підрозділи технологічних експертів, які виконують функції нових ідей, що мають свою ринкову нішу тощо.

Нова концепція орієнтована на те, що менеджмент як наука і мистецтво управління нерозривно пов'язаний з творчою природою людини, можливості якого формуються як генетичною, так й соціальною програмою, корегує діяльність менеджера за умов постійно наростаючої напруженості пошуку оптимального рішення у бізнесі. Нове стратегічне мислення тісно пов'язують із глобалізацією бізнесу. Бізнес не тільки прокладає нові шляхи до адаптації на ринку, а й формує засоби управління цим процесом. Очевидно, що успіху досягнуть ті конкуренти, які зможуть сконцентрувати свою діяльність на найбільш перспективних напрямках, використовуючи ключові чинники її структури та організації.

Передумови ефективної роботи будь-якого суб'єкта

господарської діяльності є:

- точний поділ повноважень;
- співробітники мають бути здатні до комунікації;
- необхідна велика кількість працівників.

Переваги – малі втрати інформації, найкраща координація роботи.

Недоліки – конфлікти стосовно компетенції.

Маркетолог отримує щодня величезну кількість інформації, частина якої мало пов'язана з проблемами, що стоять перед ним сьогодні. Велика кількість інформації ускладнює рішення. Маркетолог неспроможний відокремити важливе від неважливого, визначити достовірність та застосовність інформації, а отже, виникає парадокс нестачі інформації за її надлишком.

В основі нинішнього інформаційного забезпечення маркетингової діяльності більшості організацій стоять маркетингові інформаційні системи (МІС). Їх здебільшого спрямовано на визначення потреби у маркетинговій інформації, яка необхідна для управління підприємством, що, у зі свого боку, використовують як своєчасне одержання та надання на будь-якому рівні управління організацією своєчасних управлінських рішень, в яких буде зацікавлений ринок та споживач [5].

МІС – це сукупність організаційних правил стосовно носіїв та споживачів інформації, потоків інформації між ними, їх прав на інформацію та методів, необхідних для оброблення інформації.

Елементи та структура МІС. Основне завдання – це створення системи, що дозволяє:

- швидко та раціонально обробляти інформацію;
- фільтрувати та ущільнювати інформацію;
- правильно направляти інформацію в потрібному обсязі, у потрібний пункт та у потрібний час;
- чітко визначати джерела інформації та права користувачів на кожному рівні.

Основні типи маркетингової інформаційної системи.

Документаційні – це можливе систематичне накопичення важливої інформації про галузь, конкурентів з газет, журналів, звітів інститутів з дослідження ринків. Інформація текстова, потрібна система кодування. Застосовуються зовнішні банки даних, комп'ютерні системи.

Планові – спрямовані на підтримку процесу планування. Ці системи повинні бути мобільними, тобто зв'язувати та ділити інформацію за потреби, вони мають бути здатні до діалогу з користувачем.

Контрольні – перевірка потрібних показників, орієнтованих на підготовку звіту чи видачу довідок.

Список використаних джерел

1. Кравець В.І., Слісаренко Т.В. Використання інформаційних технологій для підвищення ефективності управління підприємством. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород: Гельветика, 2017. № 13 (1). С. 136-140.
2. Жигалкевич Ж.М., Онопко А.С. Інформаційні технології в управлінні підприємством. *Сучасні підходи до управління підприємством*. К.: Вид-во «Політехніка», 2016. С.23-27.
3. Наумова О.Е. Підвищення ролі маркетингових інформаційних систем при забезпеченні ефективного управління маркетингом підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 2 (32). С. 129-134.
4. Юрчук Н.П. Інформаційні системи в управлінні діяльністю підприємства. Вінниця. АГРОСВІТ № 19, 2015. С. 53-58.
5. Київська К.І. Аналіз сучасних підходів до створення інформаційних систем маркетингу підприємств. *Технічні науки*. 2018. №10. С. 24-27.

References

1. Kravets V.I., Slisarenko T.V. Use of information technologies to improve the efficiency of enterprise management. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2017. № 13 (1). pp. 136-140 (in Ukrainian).

База даних маркетингу – структурована сукупність даних, що дають змогу отримати необхідну у прийнятті рішень інформацію.

Вимоги до бази даних маркетингу:

- дані не повинні повторюватися;
- можливість пов'язувати інформацію між собою;
- мати можливість розширення;
- незалежність застосування програм обробки формату даних;
- можливість використання різними користувачами з різними потребами;
- простота використання.

Стратегічна концепція маркетингу полягає в тому, що у визначенні способу виходу фірми на конкретний сегмент ринку необхідно враховувати лише кілька груп основних чинників.

Інформаційна технологія дає змогу гнучко застосовувати різноманітні форми організації праці, комбінувати ресурсами, поєднувати зусилля окремих працівників, проектних груп тощо.

Бізнес творчо осмислює нові явища у сфері праці та мотивації працівників. Формується новий стратегічний курс, орієнтований на комп'ютеризацію процесу виробництва, планування та управління.

Командно-контрольна модель управління стає реліктом минулого, яку замінює проблемно-орієнтована організація. Неодмінною умовою виживання підприємства є його здатність до адаптації до нових умов, що змінюються, постійне поповнення знань шляхом систематичного навчання персоналу. У таких умовах підприємству краще надавати більш вагоме значення питанням забезпечення якості та реклами своєї продукції.

ВИСНОВКИ

Використання маркетингової інформаційної системи є обов'язковою умовою діяльності сучасного підприємства. Ця система позитивно вплине на прийняття обґрунтовано грамотних стратегічних рішень в управлінні, що буде спрямовано на підвищення рівня конкурентоспроможності та зміцнення економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності. Подальший розвиток ринку інформаційних технологій з урахуванням використання автоматизованих систем призведе до стрімкого зростання показників господарської діяльності підприємства, а також до ефективного розвитку економіки держави загалом.

2. Zhyhalkevych Zh.M., Onopko A.S. Information technologies in enterprise management. *Modern approaches to enterprise management*. 2016. pp. 23-27 (in Ukrainian).
3. Naumova O.E. Increasing the role of marketing information systems in ensuring effective marketing management of the enterprise. *Economic Herald of Donbass*. 2013. № 2 (32). pp. 129-134 (in Ukrainian).
4. Yurchuk N.P. Information systems in the management of enterprise activities. 2015. № 19. pp. 53-58 (in Ukrainian).
5. Kyivska K.I. Analysis of modern approaches to the creation of enterprise marketing information systems. *Technical sciences*. 2018. № 10. pp. 24-27 (in Ukrainian).

Andrii BLYZNIUK

PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4945-4893>

e-mail: basket1979@ukr.net

THE USAGE OF THE MARKETING INFORMATION SYSTEM IN ENTERPRISE'S MANAGEMENT

Introduction. Modern society is entering a new information age. The level of economic development is determined not so much by the mass of natural resources as by the scientific content of products and intellectual potential. At the same time, new phenomena are emerging in society, which have received the name of informational and technological dictatorship as a way to solve the pressing problems of the modern world, which has crossed the threshold of technetronic civilization.

The purpose of the paper is to study issues related to the use of the marketing information system in management to solve problems of increasing the efficiency of the enterprise.

Results. The problem of introducing information systems and technologies into enterprise management becomes especially relevant during the transition from a multi-product economy to a multi-branch and diversified one. Marketing information systems are mostly aimed at determining the need for marketing information, which is necessary for the management of the enterprise, which, in turn, is used as a timely receipt and provision at any level of management of the organization of timely management decisions in which the market and the consumer will be interested. Marketing information systems represent a set of organizational rules regarding carriers and consumers of information, information flows between them, their rights to information and methods necessary for information processing. The main task of the marketing information system is to create a system that allows you to quickly and rationally process information, filter and condense information, correctly send information in the right amount, at the right point and at the right time, clearly define the sources of information and the rights of users at each level.

Conclusion. The use of a marketing information system is a prerequisite for the operation of a modern enterprise. This system will have a positive effect on the adoption of reasonably competent strategic decisions in management, which will be aimed at increasing the level of competitiveness and strengthening the economic security of the subject of economic activity. Further development of the information technology market, taking into account the use of automated systems, will lead to a rapid growth of the company's economic activity indicators, as well as to the effective development of the state's economy as a whole.

Keywords: marketing, information systems, enterprise management, market, efficiency

Олександр Олександрович **ПОНОМАРЬОВ**
аспірант, Київський університет права НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-2345-6789>

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ТА ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕДАЧ ТОВАРІВ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ДЕРЖАВНОМУ ЕКСПОРТНОМУ КОНТРОЛЮ

У статті наголошено, що порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю несе небезпеку безпосередньо національній безпеці самої держави. Визначено критерії, які слугують мірилом соціальної обумовленості криміналізації порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю. Виділено групи чинників, що впливають на криміналізацію. Здійснено літературний огляд підстав кримінально-правової заборони, що служать об'єктивними передумовами її встановлення. Обґрунтовано позицію щодо недоцільності розглядати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 333 Кримінального кодексу України як міжнародне конвенційне.

Ключові слова: підстави криміналізації, державний експортний контроль, національна безпека, порядок здійснення міжнародних передач товарів, соціальна обумовленість

ВСТУП

Криміналізація порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю обумовлена побудовою системи ефективних заходів для встановлення національного контролю за діяльністю, пов'язаною зі здійсненням міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, зокрема шляхом закріплення у національному законодавстві не лише регулятивних, а й охоронних норм. Ця тематика є надзвичайно актуальною в сучасних реаліях, тому державна політика в галузі державного експортного контролю має формуватися відповідно до принципів пріоритетності національних інтересів України – політичних, економічних та військових, захист яких є необхідним для забезпечення національної безпеки.

З огляду на викладене, **МЕТА** статті – визначення підстав для криміналізації порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано такі методи, як аналіз та синтез, порівняння, пояснення, формулювання логічного висновку, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як слушно вказує П.Л. Фріс, «криміналізація – це процес виявлення і необхідності визнання та закріплення на державному рівні конкретних видів людської поведінки як суспільно небезпечної, що потребує кримінально-правових засобів боротьби» [1]. Проте таке визнання має ґрунтуватися на певних критеріях, які були б мірилом соціальної обумовленості криміналізації порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю. Зі свого боку, у літературі соціальна обумовленість кримінально-правових норм розглядається як:

1) сукупність обставин, яким вони мають відповідати, а саме власне кримінально-правова норма, об-

ставини (суспільна корисність, системно-правова несуперечливість, чіткість і ясність мови кримінально-правових норм як загальні універсальні обставини та відповідність кримінально-правових норм історичним традиціям та змінам у суспільному житті як загальні альтернативні) та їх відповідність, тобто узгодженість кримінально-правової норми з певними обставинами (О.О. Пащенко) [2];

2) сукупність таких чинників як: суспільна небезпека діяння; негативна суспільно-моральна оцінка суспільно небезпечного діяння; неможливість ефективної боротьби іншими, крім кримінально-правових, засобами; достатня поширеність діяння; спроможність держави забезпечити належний контроль за встановленими заборонами, дотриманням покладених законом обов'язків; традиції вітчизняної законодавчої практики; зарубіжний досвід кримінально-правового регулювання тощо (О. Гумін, С. Якімова) [3];

3) соціальні та соціально-психологічні фактори, які охоплюють суспільну небезпечність діяння, його відносну поширеність, домірність позитивних і негативних наслідків криміналізації та кримінально-політичну адекватність криміналізації (Л.П. Брич, В.О.Навроцький) [4];

4) як підстава криміналізації певного діяння (І.Б. Газдайка-Василишин).

Д.О. Балобанова виділяє дві групи чинників, що впливають на криміналізацію: 1) підстави кримінально-правової заборони, до яких науковиця відносить суспільну небезпеку, яка охоплює серйозну матеріальну або моральну шкоду, заподіюваної потерпілим, що впливає на пеналізацію і не є самостійною підставою криміналізації; типовість і достатня поширеність антигромадської поведінки з урахуванням ступеня суспільної небезпеки та страху населення перед злочинністю; динаміку суспільно небезпечних діянь із урахуванням причин і умов, що їх породжують; необхідність впливу кримінально-правовими заходами, оскільки, кримінальна репресія – крайня форма протидії найнебезпечнішим формам девіантної поведінки; врахування можливостей системи кримінальної юстиції у протидії тим або іншим формам антигромад-

ської поведінки, і як їхній складник – наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони; співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації; рівень суспільної правосвідомості й психології та історичні традиції (соціально-психологічних підстав криміналізації, куди відносяться);

2) принципи криміналізації, які відносяться до законодавчої техніки, та безпосередньо стосуються формування кримінально-правової норми [5].

Доцільно звернути увагу, що в літературі також подано інші позиції, які фактично об'єднують соціальну обумовленість криміналізації та підстави криміналізації. Так, О. Готін як підстави криміналізації розглядає: 1) існування суспільно небезпечної поведінки, яка потребує кримінально-правової заборони; 2) відносну поширеність суспільно небезпечних діянь; 3) зміну уявлень про ступінь суспільної небезпеки діяння; 4) зміну загально визнаної моральної оцінки відповідного діяння; 5) виконання державою міжнародно-правових обов'язків з охорони прав людини [6]. З цього вбачається, що за деякими винятками підстави кримінально-правової заборони, запропоновані Д.О. Балобановою, розглядаються О. Готіним як підстави криміналізації. На нашу думку, наведені підстави кримінально-правової заборони, що служать об'єктивними передумовами її встановлення, що, на нашу думку, можна розглядати як соціальну обумовленість криміналізації, тобто його соціальний аспект, який передусім базується на оцінюванні суспільством діяння як злочинного, тобто такого, що характеризується певним ступенем суспільної небезпечності, тоді як підстави криміналізації охоплюють її юридичні аспекти: 1) набрання чинності міжнародних договорів, з яких чітко випливає зобов'язання криміналізувати певний вид поведінки; 2) внесення змін до національного законодавства або набрання чинності міжнародних договорів, з яких хоч і не вбачається зобов'язання криміналізувати певний вид поведінки, але для реалізації положень яких виникає необхідність посилення охорони відповідних відносин, які регулюються відповідним актом.

Кримінальну відповідальність за діяння, що пов'язано з порушенням належного порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, вперше закріплено у національному законодавстві лише 17 вересня 1992 р., коли Законом України № 2613-ХІІ «Про внесення доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів України» [7], яким Кримінальний кодекс (КК) 1960 р. доповнено ст. 228-6 «Незаконний вивіз за межі України сировини, матеріалів, обладнання для створення зброї, а також військової і спеціальної техніки». Ця ст. 228-6 КК 1960 р. охоплювала такі діяння, як порушення встановленого порядку вивозу за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій, які можуть використовуватися для створення ракетної, ядерної, хімічної, інших видів зброї, військової і спеціальної техніки або надання послуг зі створення зброї, військової та спеціальної техніки, а так само незаконний їх вивіз, запасних частин до них та військового майна за відсутності ознак контрабанди. У подібній редакції цю норму закріплено й у ст. 333 КК 2001 р.: «порушення встановленого порядку

вивезення за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій, які може бути використано для створення ракетної, ядерної, хімічної, інших видів зброї, військової та спеціальної техніки». Проте, як слушно зазначають С.В. Грачов та О.В. Шамара, на час доповнення КК 1960 р. положеннями про кримінальну відповідальність за незаконний вивіз за межі України сировини, матеріалів, обладнання для створення зброї, а також військової і спеціальної техніки, Україна перебувала лише на стадії становлення експортного контролю – періоду, за якого відбулось нормативне закріплення системи експортного контролю та формування відповідних державних органів, ефективну систему яких створено у 1997-1998 рр. [8].

Соціальна обумовленість криміналізації порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, насамперед обумовлена суспільною небезпечкою цього діяння, оскільки, як слушно зазначає А.О. Данилевський, його вчинення створює умови для безконтрольного розповсюдження різних видів зброї у світі, зокрема у країнах з нестабільною політичною ситуацією, для озброєння екстремістських, терористичних угруповань тощо, а отже, впливає на стан виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань стосовно нерозповсюдження зброї масового знищення та звичайних видів озброєння і на стабільність міжнародних відносин України з іншими державами [9]. Загалом, погоджуючись з науковцем, зазначимо, що порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю також несе небезпеку безпосередньо національній безпеці самої держави.

Відкриті джерела містять досить велику кількість відомостей про те, як суб'єкти господарювання (як українські, так і зарубіжні) уникали санкцій або порушували їх. За даними групи аналітиків Trar Aggressor, яка здійснила моніторинг журналістських розслідувань, аналітичних та новинних матеріалів, опублікованих в українських і закордонних медіа у 2014-22 рр. стосовно результатів впровадження санкцій проти росії, серед іншого, виокремила такі «схеми обходу санкцій»:

1) приховування походження товару (зміна прапора чи призначення судна, вимикання ідентифікаційної системи на кораблях, зміна маркування виробника, його пакування, контрабанда та митні порушення);

2) приховування підсанкційної компанії, її бенефіціару чи зв'язків із ними (передача активів непідсанкційним керівникам – бізнес-партнерам, членам родини або друзям, використання непідсанкційних компаній-прокладок, використання офшорів, а також фіктивних компаній);

3) приховування кінцевого місця призначення товару;

4) ведення діяльності у непідсанкційній юрисдикції;

5) ведення бізнесу суб'єкти господарювання компаніями в росії та окупованому Криму через дочірні підприємства;

6) обхід санкцій через треті країни або їхні компанії-резиденти;

7) обхід санкцій через прийняття змін до законодавства [10].

Неможна погодитись з позицією О.О. Дудорова та М.І. Хавронюка про те, що діяння, визначене ч. 1 ст. 333

КК, тобто без ознак кваліфікованого складу цього кримінального правопорушення, а саме повторності та його вчиненні організованою групою, як і більшість діянь, передбачених розд. XIV Особливої частини КК, є близьким до адміністративних правопорушень, оскільки «не мають ступеня і характеру суспільної небезпеки, звичайно властивих кримінальним правопорушенням», а тому «є прикладами надмірної криміналізації» [11]. Хоча порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю за своєю природою і становлять порушення правил ведення господарської діяльності, наслідки такого порушення можуть набути ознак кримінальних правопорушень, передбачених як національними законодавствами (наприклад, сприяння тероризму, вчинення терористичного акту), так і вести міжнародну відповідальність (застосування заборонених видів зброї під час міжнародного конфлікту). На підставі цього можна дійти висновку про те, що суспільна небезпечність порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю полягає не лише у послабленні національної безпеки та обороноздатності певної держави, а й має міжнародний характер. Водночас, незважаючи на міжнародний характер порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, на нашу думку, це кримінальне правопорушення неможна розглядати як міжнародний злочин. Міжнародний злочин – це діяння, що є підставою для застосування заходів міжнародної кримінальної репресії, тобто солідарного кримінального переслідування з боку держав [12]. Ознаками міжнародного злочину як інтернаціонального делікту є міжнародна визнаність, міжнародна небезпечність (універсальний характер суспільної небезпеки та суспільних цінностей, на які посягає діяння), міжнародна караність (відповідальність виникає за міжнародним правом незалежно від того, чи відображено склад певного злочину у законах держави, під юрисдикцію якої вони підпадають). Тобто міжнародний злочин має наслідком саме міжнародно-правову відповідальність. Проте немає єдиної позиції стосовно переліку міжнародних злочинів.

На сучасному етапі Україна є стороною всіх основоположних міжнародних договорів та конвенцій, серед яких, крім Конвенції про заборону розроблення, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсинної зброї та про їх знищення:

1) Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, який набрав чинності для України 5 грудня 1994 р. [13];

2) Конвенція про заборону розроблення, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення, яка набрала чинності для України 16.10.1998 р. [14];

3) Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань, який набрав чинності для України 16 листопада 2000 р. [15];

4) Угода між Україною та МАГАТЕ про застосування гарантій у зв'язку з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї, ратифікована Законом України «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Підготовчою комісією Організації Дого-

вору про всеосяжну заборону ядерних випробувань про проведення заходів, зокрема після сертифікаційної діяльності, стосовно об'єктів з міжнародного моніторингу за Договором про всеосяжну заборону ядерних випробувань» від 16 листопада 2000 р. [16]. Водночас лише один із зазначених міжнародно-правових актів містить положення, з яких випливає зобов'язання встановити кримінальну відповідальність за порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, які охоплюються його сферою дії. Це Конвенція про заборону розроблення, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення, відповідно до ст. VII якої кожна держава-учасниця відповідно до своїх конституційних процедур вживає необхідних заходів для виконання своїх зобов'язань, що випливають з цієї Конвенції. Зокрема, вона: а) забороняє фізичним та юридичним особам, які знаходяться будь-де на її території або в будь-якому іншому місці під її юрисдикцією, як це визнано міжнародним правом, здійснювати будь-яку діяльність, що забороняється державі-учасниці цією Конвенцією, зокрема приймає кримінальне законодавство стосовно такої діяльності; б) не дозволяє здійснювати у будь-якому місці під її контролем будь-яку діяльність, що забороняється державі-учасниці цією Конвенцією; с) поширює своє кримінальне законодавство, що прийнято згідно з пп. «а», на будь-яку діяльність, що заборонено державі-учасниці цією Конвенцією, яка здійснюється будь-де фізичними особами, які мають її громадянство згідно з міжнародним правом. З цього вбачається, що закріплення кримінальної відповідальності за порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, лише опосередковано ґрунтується на зобов'язанні встановити кримінально-правову заборону діянь, ознаки яких визначено ст. I Конвенції про заборону розроблення, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення.

Виходячи з викладеного, на нашу думку, неможна стверджувати, що криміналізація порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, є наслідком зобов'язань України з ратифікованих нею міжнародних договорів, оскільки цей висновок буде обґрунтованим лише тоді, коли мова йде про Конвенцію про заборону розроблення, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення, ст. VII якої чітко передбачає встановлення кримінальної відповідальності за діяння, заборонені цією конвенцією. Тому кримінальне порушення, передбачене ст. 333 КК, неможна розглядати як міжнародне конвенційне. Проте встановлення кримінальної відповідальності за порушення здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, зокрема товарів військового або подвійного призначення є рішенням держави, прийнятим у контексті побудови системи ефективних заходів для встановлення національного контролю за діяльністю, пов'язаною зі здійсненням міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, зокрема шляхом закріплення у національному законодавстві не лише регулятивних, а й охоронних норм.

ВИСНОВКИ

Отже, соціальна обумовленість криміналізації порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, базується на оцінюванні суспільством діяння як злочинного, тобто такого, що характеризується таким ступенем суспільної небезпечності, за якого лише кримінальна відповідальність є тим правовим наслідком, що є відповідним суспільній небезпечності цього діяння. Суспільна небезпечність порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, полягає не

лише у послабленні національної безпеки та обороноздатності певної держави, а й має міжнародний характер. Кримінальне порушення, передбачене ст. 333 КК, неможна розглядати як міжнародне конвенційне, оскільки криміналізація порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, не є наслідком зобов'язань України з ратифікованих нею міжнародних договорів, за винятком окремих діянь, визначених Конвенцією про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення.

Список використаних джерел

1. Фріс П.Л. Криміналізація та декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014, № 1(2). С. 19–27.
2. Пашенко О.О. Соціальна обумовленість кримінально-правових норм. автореф. дис. ... докт. юрид. наук: Одеса, 2019. 37 с.
3. Гумін О., Якимова С. Соціальна зумовленість доцільності криміналізації незаконного збагачення в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2019. Вип. 6. № 22. С. 185-190.
4. Брич Л.П., Навроцький В.О. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: монографія. Київ, 2000. 258 с.
5. Балобанова Д.О. Теорія криміналізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2007. 17 с.
6. Готін О. Підстави криміналізації діянь. *Право України*. 2005. № 2. С. 95–98.
7. Закон України Про внесення доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів України від 17 вересня 1992 року № 2613-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2613-12/ed19920917#Text>
8. Грачов С.В., Шамара О.В. Відповідальність за порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, за кримінальним законодавством України: монографія. Київ, 2015. 286 с.
9. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Луганськ, 2012. Т. 2. 780 с.
10. Химичук А., Стеблівський Р., Пашкіна А. Санкційна політика проти росії 2014-2022 рр.: прогалини і схеми обходу. Київ, 2022. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2022/07/trap-aggressor_sanctions.pdf
11. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право. Київ, 2014. 944 с.
12. Зелінська Н.А., Андрейченко С.С., Дрьоміна-Волок Н.В., Коваль Д.О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса, 2017. 582 с.
13. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text
14. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182
15. Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU96338>
16. Закон України Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Підготовчою комісією Організації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань про проведення заходів, у тому числі після сертифікаційної діяльності, стосовно об'єктів з міжнародного моніторингу за Договором про всеосяжну заборону ядерних випробувань. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-14#Text>

References

1. Fris P.L. Criminalization and decriminalization in criminal law policy. *Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*. 2014. No. 1(2). pp. 19–27 (in Ukrainian).
2. Pashchenko O.O. Social conditioning of criminal law norms: autor's abstract ... Dr. Of legal sciences: Odessa, 2019. 37 p. (in Ukrainian).
3. Humin O., Yakymova S., Social conditionality of the expediency of criminalization of illegal enrichment in Ukraine. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*. 2019. Vol. 6. No. 22. pp. 185-190. (in Ukrainian).
4. Brych L.P., Navrotskyi V.O. Criminal legal qualification of tax evasion in Ukraine: monograph. Kyiv, 2000. 258 p. (in Ukrainian).
5. Balobanova D.O. Theory of criminalization: autor's abstract ... PhD in legal sciences. Odessa, 2007. 17 p. (in Ukrainian).
6. Hotin O. Grounds for the criminalization of acts. *Law of Ukraine*. 2005. No. 2. pp. 95–98. (in Ukrainian).
7. The Law of Ukraine On Amendments to the Criminal Code and of the Criminal Procedure Code of Ukraine dated September 17, 1992 No. 2613-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2613-12/ed19920917#Text> (in Ukrainian).
8. Hrachov S.V., Shamara O.V. Liability for violation of the order of international transfers of goods subject to state export control, according to the criminal legislation of Ukraine: monograph. Kyiv, 2015. 286 p. (in Ukrainian).
9. Criminal law (Special part): textbook / ed. O.O. Dudorov, E.O. Pismenskyi. Luhansk, 2012. Vol. 2. 780 p. (in Ukrainian).
10. Khymychuk A., Steblivskyi R., Pashkina A. Sanctions policy against Russia 2014-2022: gaps and circumvention schemes. Kyiv, 2022. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2022/07/trap-aggressor_sanctions.pdf (in Ukrainian).
11. Dudorov O.O., Khavroniuk M.I. Criminal law. Kyiv, 2014. 944 p. (in Ukrainian).
12. Zelinska N.A., Andreichenko S.S., Dromina-Volok N.V., Koval D.O. Theory and practice of international criminal law. Odessa, 2017. 582 p. (in Ukrainian).
13. Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons of July 1, 1968. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text (in Ukrainian).

14. Convention on the prohibition of the development, production, stockpiling and use of chemical weapons and on their destruction. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182 (in Ukrainian).

15. Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU96338> (in Ukrainian).

16. Law of Ukraine On the Ratification of the Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Preparatory Commission of the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization on conducting activities, including after certification activities, in relation to international monitoring facilities under the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-14#Text> (in Ukrainian).

Oleksandr PONOMAROV

postgraduate student, Kyiv University of Law of NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-2345-6789>

SOCIAL CONDITIONING AND GROUNDS FOR CRIMINALIZATION OF VIOLATIONS OF THE PROCEDURE FOR CARRYING OUT THE INTERNATIONAL TRANSFER OF GOODS WHICH ARE THE SUBJECT TO STATE EXPORT CONTROL

The paper emphasizes that violation of the procedure for international transfers of goods subject to state export control directly threatens the national security of the state itself. The criteria that serve as a measure of the social conditioning of the criminalization of violation of the order of international transfers of goods subject to state export control have been determined. Groups of factors influencing criminalization are identified. A literature review of the grounds of the criminal law prohibition, which serve as objective prerequisites for its establishment, was carried out. The position regarding the impracticality of considering a criminal offense provided for by Art. 333 of the Criminal Code, as an international convention. It was determined that the social conditioning of the criminalization of violations of the order of international transfers of goods subject to state export control is based on society's assessment of the act as criminal, that is, one characterized by such a degree of social danger that only criminal liability is the appropriate legal consequence public danger of this act. The public danger of violating the order of international transfers of goods subject to state export control is not only in weakening the national security and defense capability of a certain state, but also has an international character. It cannot be claimed that the criminalization of the violation of the order of international transfers of goods subject to state export control is a consequence of Ukraine's obligations under the international treaties it has ratified, since this conclusion will be justified only in the case when we are talking about the Convention on the prohibition of development, production, stockpiling and use of chemical weapons and on their destruction, Art. VII of which clearly provides for the establishment of criminal liability for acts prohibited by this convention. Criminal violation provided for in Art. 333 of the Criminal Code, cannot be considered as an international convention, since the criminalization of violation of the order of international transfers of goods subject to state export control is not a consequence of Ukraine's obligations under international treaties ratified by it, with the exception of certain acts defined by the Convention on the Prohibition of Development, Production, accumulation and use of chemical weapons and their destruction.

Keywords: grounds for criminalization, state export control, national security, procedure for international transfers of goods, social conditionality

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.1.4>
УДК 658.5

Олександра Вікторівна КОВАЛЬЧУК

аспірантка, асистентка, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7324-0828>

e-mail: o.v.kovalchuk@mzeid.in

Катерина Геннадіївна МОРЕНЧЕНКО

студентка, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6842-3320>

e-mail: katerina.morenchenko@mzeid.in

Дмитро Володимирович БІБІК

студент, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6775-5393>

e-mail: dmytro.bibik@mzeid.in

СУТНІСТЬ І ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПЛАЄНСУ: ВИЗНАЧЕННЯ, ФУНКЦІЇ, ЦІЛІ, ЕТИЧНІ ОСНОВИ, МІСЦЕ В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто комплаєнс як складову частину організації, що забезпечує дотримання внутрішніх та зовнішніх правил і норм у ній, а також місце комплаєнсу, його функцій і цілей на підприємстві. Досліджено важливість розуміння сутності та забезпечення функціонування комплаєнсу на підприємстві та способів запобігання та виявлення його порушень, етичні основи комплаєнсу та його місце в структурі підприємства. Розглянуто досвід та історію розвитку комплаєнсу на прикладі реальних ситуацій з міжнародними компаніями й вплив цих ситуацій на формування системи введення комплаєнсу на сучасних підприємствах та бізнес-структурах.

Ключові слова: комплаєнс, характеристика комплаєнсу, організаційна структура, підприємство, функції комплаєнсу, етика бізнесу, управління підприємством

ВСТУП

У будь-якій формі бізнесу існують різні типи процедур, які повинні дотримуватися компанією, її членами правління та працівниками. Важливо, щоб будь-які процеси звітування були зрозумілі, а подання до будь-якого регулювального або державного органу було заповнено правильно та вчасно, щоб уникнути будь-яких дорогих помилок. Окрім цього, важливо, щоб належно виконувалися й внутрішні процеси організації. Саме тому підприємствами має застосовуватися комплаєнс, який у своїй суті передбачає й означає дотримання правил та відповідність нормам. Це можуть бути політика, процедури, стандарти або закони. Організації та керівники мають бути впевнені в тому, що вони обізані у сфері комплаєнсу та вживають усіх необхідних заходів для дотримання відповідних правил, адже запровадження процедур комплаєнсу захищає від репутаційних ризиків, а також покращує бачення та цінності. Тематиці комплаєнсу у своїх наукових працях надавали увагу як вітчизняні, так і закордонні дослідники й дослідниці, серед яких, зокрема О. Сарахман, О. Окунев, О. Бойко, С. Лукін, Е. Гайвард, Т. Осборн, Н. Сінґх, Т. Вог, К. Грант-Гарт та ін.

МЕТА роботи – розгляд та опис комплаєнсу як одного з функціональних складників у діяльності організації, а також надання опису його визначення, функцій, цілей, етичних основ та місця організаційної структури.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У дослідженні використано такі наукові методи, як формально-логічний та системно-структурний, узагальнення результатів, теоретичний аналіз наявних наукових робіт та публікацій у розглянутому напрямі еко-

номіки й менеджменту.

РЕЗУЛЬТАТИ

Є безліч різних нормативних актів, які регулюють поведінку та організацію бізнесу в Україні. У такому середовищі, як бізнес або організація, місія компанії визначає цінності, які потім перетворюються в етичні стандарти. Коли члени організації дотримуються своєї етики, вони, по суті, дотримуються й стандартів.

Комплаєнс, коли він застосовується до корпорацій, означає слідування внутрішній політиці або державним законам і нормативним актам, яким підпорядковується організація [7]. Недотримання цих вимог може піддати ризику фінансових штрафів або юридичних санкцій.

Проте комплаєнс – це щось більше, ніж просто виконання вимог законодавства. Його не слід розглядати як кінцеву мету; водночас передбачається, що «комплаєнс» є синонімом «безпеки». Виконання вимог слід розглядати як мінімум для забезпечення безпечної експлуатації та стійкості до зовнішніх загроз.

Розбіжності у розумінні поняття «комплаєнс» зумовлені різними визначеннями обсягу цього поняття. Деякі автори стверджують, що комплаєнс – це відповідність лише загальноприйнятим правовим нормам. Інші обмежують важливість дотримання лише тими правовими положеннями, порушення яких може призвести до кримінальної відповідальності. Проте здається, що більшість авторів, а також домінуюча частина бізнесу, розуміють це поняття широко, тобто як відповідність як загальноприйнятим правовим нормам, зокрема тим, які не є кримінальними за своєю природою, так і неправим нормам, стосовно яких суб'єкт зобов'язався.

Прийняття цього методу розуміння поняття «комп-

лаєнс» має далекосяжні практичні наслідки, оскільки саме воно визначатиме обсяг зобов'язань компанії, а точніше – її повноважень, тобто правління, наглядової ради тощо, стосовно забезпечення відповідності. Якщо прийняте широке визначення комплаєнсу, компанія, яка має намір запровадити його процедури, також повинна буде забезпечити дотримання неправових стандартів [2], тобто, наприклад, усіх правил поведінки, кодексів етики, стандартів якості, принципів. Комплаєнс слід розглядати як постійні зусилля із задоволення потреб і очікувань різних зацікавлених сторін. Це зачіпає кожен куточок організації, і нездатність виділити належні ресурси для підтримання вимог може мати серйозні наслідки.

Цілі комплаєнсу може бути зведено до таких чотирьох показників як безпека, єдність компанії та якість (рис. 1).

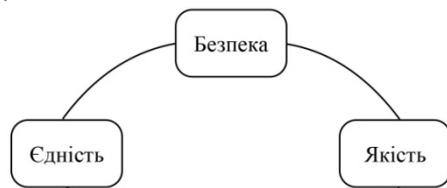

Рис. 1. Цілі комплаєнсу

Одна з головних цілей комплаєнсу полягає в тому, щоб усі працівники компанії підтримували фізичне та психічне здоров'я під час роботи в нормі, тобто мали безпеку. Компанії, які використовують стандарт комплаєнсу у своїх політиках, можуть навчати персонал тому, як діяти в таких ситуаціях, як розливи нафти або несправність обладнання. Правила комплаєнсу, пов'язані з безпекою, також можуть передбачати дні відпочинку для відновлення психічного здоров'я або мінімальну кількість оплачуваної відпустки для всіх працівників. Безпека в цьому контексті стосується також і фінансових операцій, екологічного впливу, безпеки продукції тощо.

Єдність процесів, цілей й ефективності компанії є ще однією причиною, чому компанії дотримуються стратегії комплаєнсу. Компанія, яка надає пріоритет єдності, надійно передає цілі та вимоги, щоб усі співробітники могли мати точну інформацію. Це також означає, що й керівники, й інші співробітники розуміють, як працюють усі правила та як їх застосовувати до різних процесів. Пріоритет єдності компанії також може включати стандарти безпеки та процесу. Наприклад, якщо керівник хоче покращити безпеку за допомогою нової політики департаменту, об'єднана компанія має необхідні процедури для її розуміння та впровадження.

Іншою важливою причиною, чому компанії розробляють стратегії комплаєнсу, є те, що вони можуть допомогти відділам покращити якість їхньої роботи. Стандарти відповідності значною мірою включають правила безпеки та ефективності, допомагаючи підтримувати продуктивність і здоров'я співробітників. Це також може дозволити менеджерам більш ефективно контролювати роботу персоналу, оскільки вони мають доступ до визначених правил і вказівок. Якщо працівники чітко дотримуються цих правил, якість їхньої роботи часто підвищується з часом, а також безпосередньо впливає

на якість виконаних робіт чи наданих послуг.

Сигнал до того, щоб компанії почали переходити на більш суворий комплаєнс з'явився після серії скандалів у США. У 1970-х рр. лобісти збройової компанії Lockheed підкуповували політиків в інших країнах, щоб переконати їх купити винищувачі. В Європі ця справа потрапила у заголовки газет Німеччини, де поставило тодішнього міністра оборони Франца-Йозефа Штрауса і його партію у незручне становище. В Італії, Нідерландах і Японії Lockheed також намагалася підштовхнути до купівлі своїх літаків з виплатами в мільярди доларів. Скандал призвів до прийняття в США Закону про корупцію за кордоном, або скорочено FCPA [1]. У наступні десятиліття питання дотримання вимог продовжувало набувати все більшого значення.

У разі порушень керівникам компаній, директорам і членам ради директорів загрожує судове переслідування і штрафи. Як правило, відповідальність за дотримання вимог лежить на вищому керівництві, тоді як співробітники з дотримання вимог відповідають за організацію та впровадження в компанії. Останнє гарантує, що співробітники дотримуються законів, нормативних актів та власних правил і кодексу поведінки компанії в усіх сферах бізнесу й місця розташування. Для цього співробітники відділу комплаєнсу постійно перебувають у курсі останніх вимог законодавців і регулювальних органів, а також регулярно навчають співробітників в областях, що мають відношення до комплаєнсу.

Тиск на ринку породжує нові сфери, в яких підприємці можуть конкурувати. Наявність системи комплаєнс-менеджменту може бути вирішальною перевагою або необхідною умовою для укладення договору з контрагентом. Система комплаєнс-менеджменту також є одним з елементів, що впливають на репутацію та довіру до підприємця.

Співробітники відділу комплаєнсу також виявляють потенційні ризики для компанії, впроваджують керівні принципи та процеси для забезпечення дотримання правил. Вони регулярно аналізують і переглядають систему комплаєнс-менеджменту, щоб адаптувати її до нових політичних чи економічних обставин і ризиків, що постійно змінюються. Обов'язки відділу комплаєнсу відповідно до ESMA (2012) [4]:

- оцінювання комплаєнс-ризиків регулярно здійснюється на основі ризикоорієнтованого підходу з метою ефективного розподілу ресурсів, спрямованих на визначення спрямованості моніторингової та консультативної діяльності служби комплаєнсу;

- підтримка програми моніторингу, що розроблена з урахуванням усіх областей інвестиційних послуг, інвестиційної діяльності фірми й будь-яких відповідних допоміжних послуг;

- регулярно звітувати у письмовій формі перед вищим керівництвом з описом впровадження та ефективності загального середовища контролю за інвестиційними послугами та діяльністю й стислим викладенням виявлених ризиків, а також вжитих або запланованих заходів з їх усунення;

- консультативні обов'язки, включно з: наданням підтримки у навчанні персоналу; наданням повсякденної допомоги персоналу та участь у розробленні нових політик і процедур в інвестиційній фірмі.

Коли співробітник приєднується до нової організації, одним з перших вражень, які він отримує у процесі адаптації, є вивчення етики та дотримання нормативних вимог і комплаєнсу. Крім передачі важливої інформації, що допомагає компанії підтримувати відповідність нормативним вимогам, такі тренінги дають бізнесу можливість продемонструвати культуру й цінності, які, як очікується, будуть підтримувати співробітники.

Для ефективного ознайомлення з корпоративною культурою потрібно кілька послідовних практик і безліч зацікавлених сторін. Тому корпоративна культура повинна створюватися зверху вниз і поширюватися у всій організації [3].

Окрім зовнішніх факторів, варто пам'ятати, що те, як компанія виконує вимоги комплаєнсу, також має етичний компонент. Етика, заснована на комплаєнсі – це етичні принципи та кодекси, що виникли на основі державних постанов. Це результат посилення незаконних дій, вчинених підприємствами, які отримували винагороду за державні контракти в 1990-х рр. Еволюція індукованої урядом етики сягає тенденцій, які почалися ще до 1980-х рр. Наприклад, у 1977 р. Комісія з цінних паперів і бірж (SEC) розслідувала кілька американських компаній, які підкуповували іноземних

посадовців для закупівлі державних контрактів [6].

Президент Рейган сформував комісію Packard, яка рекомендувала компаніям прийняти програму етики, щоб зменшити вразливість етичних порушень і шахрайства під час закупівель. Продовжуючи огляд історії етики, заснованої на комплаєнсі, зосередження відбувається на скандалах із заощадженнями та позиками 1980-х рр., які змусили уряд США ухвалити Федеральні правила призначення покарань у 1991 р. [5]. Це законодавство стало основою, на якій побудовано регулювання комплаєнсу. Прийняття цієї постанови забезпечило спосіб визначення цивільного покарання, яке буде накладено на фірму, визнану винною у незаконній діяльності.

Навчання працівників етичним основам комплаєнсу охоплює ознайомлення з поведінкою, відповідальністю, трудовим правом та інформаційною безпекою. Це широке визначення містить такі різноманітні теми, як харасмент на робочому місці, справедливість, кодекс поведінки, кібербезпека та боротьба з хабарництвом і корупцією тощо. Окрім культурних пропозицій, ефективне навчання працівників етичним основам комплаєнсу може допомогти підприємству у багатьох інших сферах (рис. 2).

Рис. 2. Вплив вивчення комплаєнсу та корпоративної етики на підприємстві

Взагалі, між корпоративною етикою та комплаєнсом існує багато спільного. Це частково тому, що дедалі більше нормативних актів стосуються етичних питань.

Регулятори дивляться не лише на те, «що роблять» компанії; у багатьох випадках вони також дивляться на те, «як робиться». Фінансові послуги, наприклад, мають регулятори поведінки, які зосереджуються на таких сферах, як захист споживачів і впорядкованість ринків. Їх не називають «регуляторами етики», але перелік сфер, на яких вони зосереджуються, містить етичні компоненти.

Отже, сильна програма етики комплаєнсу та корпоративної відповідності стала потребою для кожної організації. Окрім забезпечення дотримання різноманітних нормативних актів, така програма допомагає організаціям завчасно визначати ризики, покращувати етичну поведінку в організації та бути готовими до аудита [7].

Заклики до більшої прозорості й відкритості у компаніях звучать все частіше. Проте створення комплаєнс-організації вимагає часу і великої підготовчої роботи. Має сенс створювати незалежний відділ комплаєнсу,

але це залежить від галузі, розміру і структури компанії. Як альтернатива комплаєнс може здійснюватися у відділах, що вже існують, таких як юридичний, відділ кадрів або відділ продажів.

Незалежно від того, чи йдеться про систему викривачів, інструкції з комунікації, перевірку подарунків і запрошень чи здійснення внутрішніх розслідувань, навряд чи існує сфера комплаєнсу, яка б не змінилася внаслідок COVID-19. Відповідно компаніям довелося адаптувати свої процеси комплаєнсу до нових умов. Пандемія також поставила відділи відповідно до нових викликів. У домашньому офісі, наприклад, зі співробітниками важче зв'язатися, особливо коли йдеться про делікатні питання. Крім того, багато процесів зазнали змін. Тому необхідно зосередитися на таких моментах:

- видима та активна система інформування (також: «гаряча лінія для інформування»);
- перегляд аналізу ризиків;
- перегляд та активна комунікація щодо нормативних документів;
- привабливий процес онлайн-тренінгу.

Відповідальний за комплаєнс (комплаєнс-офіцер) повинен обіймати посаду в компанії, яка надає йому належну незалежність. Розміщення спеціаліста з комплаєнсу на досить високому рівні організаційної структури також є сигналом у компанії та назовні про те, що правління дуже добре поінформоване про проблеми.

Основною умовою ефективного функціонування комплаєнс-офіцера є гарантія його незалежності у компанії, яка дозволяє йому бути об'єктивним, вільним діяти та вживати відповідних заходів до працівників різних рівнів управління.

Занадто низька посада комплаєнс-офіцера загрожує організації тим, що впровадження системи комплаєнсу не вдається або ж вона буде неефективною. Для спеціаліста з комплаєнсу занадто низька посада в організації може призвести до важких випробувань і професійного вигорання.

Залежно від контексту комплаєнс може також означати певний спосіб організації підприємства та комплекс заходів, спрямованих на забезпечення дотримання правових положень і неправових стандартів [4]. Слід підкреслити, що метою системи комплаєнс-менеджменту є насамперед профілактика. Тому вона має бути побудована так, щоб не лише виявляти порушення у функціонуванні компанії, а й запобігати їм. Зі свого боку, у разі виявлення того чи іншого порушення система повинна дозволяти швидко його розв'язати та однозначно призначити відповідальну особу. Елементом системи комплаєнс-менеджменту також є її постійне вдосконалення, щоб у майбутньому не було порушень.

Складність законодавчих норм, їхня мінливість і високий ризик покарань, як кримінального, так і адміністративного характеру (наприклад, відповідальність за порушення Закону про конкуренцію та захист прав споживачів) створює тиск на управлінський персонал і підвищує ризик, пов'язаний з веденням бізнесу, а також виконання управлінських функцій. Слід зазначити, що в деяких випадках комплаєнс може стосуватися безпосередньо осіб, які належать до керівництва компанії (так звана персональна відповідальність).

Ще однією причиною зростання інтересу до комплаєнсу є підвищення рівня знань керівників стосовно законодавства, а відтак – зростання усвідомлення відповідальності, пов'язаної з виконанням управлінських функцій [6]. У цьому контексті варто зазначити, що зростає усвідомлення того, що часто навіть, здавалося б, незначні упущення можуть призвести до персональної відповідальності управлінського персоналу. Прикладом, який добре ілюструє недогляд та його подальші наслідки, є відповідальність за несвочасне подання фінансової звітності.

Як уже зазначалося, комплаєнс – це явище, яке по-

ходить від американської правової та бізнес-моделі. Поглиблення глобалізації та, як наслідок, відносин з іноземними підприємствами, часто вимагають системи комплаєнс-менеджменту. Відсутність впровадженої системи може бути дискваліфікувальним критерієм у разі залучення іноземних контрагентів до ділових відносин. Велике значення для розвитку комплаєнсу мають скандали, розкриті в останні роки, такі як скандал у групі Volkswagen з приводу використання програмного забезпечення, яке дає змогу маніпулювати результатами вимірювань викидів. Підприємства, де сталися зловживання, намагаються повернути втрачену довіру клієнтів, зокрема, шляхом впровадження систем управління комплаєнсом. Величезні штрафи, накладені на порушників, і позови мільйонів клієнтів про відшкодування збитків також є чудовим стимулом для впровадження систем забезпечення дотримання закону та етики.

Варто пам'ятати, що впровадження ефективної системи комплаєнсу має базуватися на підході, що ґрунтується на ризиках, і не повинно будуватися поспішно. Це процес, до якого потрібно підходити терпляче, оскільки він заснований на побудові відповідної організаційної культури, яка, зі свого боку, часто пов'язана з бар'єрами. Так, хоча перший імпульс для побудови комплаєнсу в організації завжди повинен з'являтися на рівні керівництва, ефективність системи також залежатиме від соціального менталітету. Якщо ці два складника, – мораль і чинні внутрішні та зовнішні стандарти, йдуть рука об руку, можна говорити про цілісність системи.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладені матеріали можна зробити висновок про те, що комплаєнс як складник підприємства та частина його організаційної діяльності поступово займає дедалі більш пріоритетне та важливе місце у структурі сучасних бізнес-структур, підприємств та організацій. Основна практика впровадження комплаєнсу та його розвитку походить з закордону, де наслідки значних порушень призвели до регулювання комплаєнсу на рівні всієї держави та мали поступовий вплив не тільки на місцеві галузі та організації, а й на географічне розширення регулювальних засобів. На вітчизняних підприємствах комплаєнс якщо й існує в певних загальних правилах та нормах, то в багатьох випадках все ж не має офіційного статусу та положень, які б регулювали та визначали його місце на підприємстві. Тому наступні дослідження може бути присвячено питанню розвитку сприйняття та належного впровадження комплаєнсу українськими підприємствами.

Список використаних джерел

1. Окунев О., Бойко О., Лукін С. Антикорупційний комплаєнс. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/Compliance.pdf>
2. Комплаєнс для малого та середнього бізнесу. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/images/files/1/comics.pdf>.
3. Пацурія Н. Комплаєнс-контроль у системі корпоративного управління страхових компаній. *Право України*. 2021. № 6. С. 196-210. URL: <https://rd.ua/storage/attachments/15374.pdf>
4. Grant-Hart K. How to Be a Wildly Effective Compliance Officer: Learn the Secrets of Influence Motivation and Persuasion to Become an In-Demand Business Asset. London, 2016.
5. Hayward A., Osborn T. The Business Guide to Effective Compliance and Ethics: Why Compliance Isn't Working-And How to

Fix It. London, 2019.

6. Singh N., Bussen T.J. Compliance Management a How-To Guide for Executives Lawyers and Other Compliance Professionals. Santa Barbara, 2015.

7. Waugh T. Fully Compliant: Compliance Training to Change Behavior. Alexandria VA, 2019.

References

1. Okunieiv O., Boiko O., Lukin S. Anti-corruption compliance. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/Compliance.pdf> (in Ukrainian).

2. Compliance for small and medium-sized businesses. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/images/files/1/comics.pdf> (in Ukrainian).

3. Patsuriia N. Compliance control in the corporate management system of insurance companies. *Law of Ukraine*. № 6. pp. 196-210. Available at: <https://rd.ua/storage/attachments/15374.pdf> (in Ukrainian).

4. Grant-Hart K. How to Be a Wildly Effective Compliance Officer: Learn the Secrets of Influence Motivation and Persuasion to Become an In-Demand Business Asset. London, 2016.

5. Hayward A., Osborn T. The Business Guide to Effective Compliance and Ethics: Why Compliance Isn't Working-And How to Fix It. London, 2019.

6. Singh N., Bussen T.J. Compliance Management a How-To Guide for Executives Lawyers and Other Compliance Professionals. Santa Barbara, 2015.

7. Waugh T. Fully Compliant: Compliance Training to Change Behavior. Alexandria VA, 2019.

Oleksandra KOVALCHUK

postgraduate student, assistant, Odesa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7324-0828>

e-mail: o.v.kovalchuk@mzeid.in

Kateryna MORENCHENKO

student, Odesa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6842-3320>

e-mail: katerina.morenchenko@mzeid.in

Dmytro BIBIK

student, Odesa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6775-5393>

e-mail: dmytro.bibik@mzeid.in

THE ESSENCE AND CHARACTERISTICS OF COMPLIANCE: DEFINITION, FUNCTIONS, GOALS, ETHICAL FOUNDATIONS, PLACE IN THE ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE ENTERPRISE

Introduction. The paper examines compliance as an integral part of the organization that ensures compliance with internal and external rules and norms in it, as well as the place of compliance, its functions and goals in the enterprise. The importance of understanding the essence and ensuring the functioning of compliance at the enterprise and ways of preventing and detecting its violations, the ethical foundations of compliance and its place in the structure of the enterprise are studied. The experience and history of the development of compliance are considered on the example of real situations with international companies and the influence of these situations on the formation of the system of introducing compliance in organizations.

The purpose of the paper is to consider and describe compliance as one of the functional components during the organization's activities, as well as to provide a description of its definition, functions, goals, ethical foundations and place in the organizational structure.

Results. Compliance in the general sense is a set of processes that ensure compliance with internal rules of conduct in the organization, as well as external rules and regulations. Understanding the essence and making compliance work helps companies prevent and detect violations. If the company uses and attracts resources from other parties – from investors, creditors, donors – it is necessary to be able to assure them that the behavior of employees and compliance with applicable rules and regulations are monitored and supported, and not allowed to flow.

Without effective compliance, it is impossible to reliably build or maintain trust with others. Trust develops through three elements: repeated interactions, honest communication, and commitment.

Organizations cannot ensure that the second and third elements are fulfilled unless they have adopted rules of good communication and good performance. Compliance focuses on what behavior will and will not be permitted while accomplishing the tasks and objectives. Without a compliance function, decisions are random and made in a vacuum. That is why it is so important to understand the essence of compliance as such and its main indicators.

Conclusions. The main practice of implementation of compliance and its development comes from abroad, where the consequences of significant violations led to regulation of compliance at the level of the entire country and had a gradual impact not only on local industries and organizations, but also on the geographical expansion of regulatory means. At domestic enterprises, if compliance exists in certain general rules and regulations, in many cases it still does not have an official status and regulations that would regulate and determine its place in the organization. Therefore, the following studies can be devoted to the issue of the development of perception and proper implementation of compliance by Ukrainian companies.

Keywords: compliance, characteristics of compliance, organizational structure, enterprise, functions of compliance, business ethics, enterprise management

Олена Володимирівна ВАЩУК

аспірантка, Київський університет права НАН України; суддя, Котовський міськрайонний суд Одеської області

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8194-6671>

e-mail: vashuk.olena25@gmail.com

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АУДИТОРА ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ

У статті визначено підстави притягнення аудитора до кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями. Злочином є зловживання своїми повноваженнями аудитором з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди. Кримінальна відповідальність настає за умов, якщо аудитор у конкретній ситуації зобов'язаний був вчинити певну дію і міг її вчинити, однак цього не зробив, наприклад, не перевірів відомості про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи під час належної перевірки клієнта. Конкретні форми зловживання повноваженнями аудитором можуть бути різними і залежать від змісту наданих повноважень та сфери їх застосування.

Ключові слова: аудитор, зловживання повноваженнями, кримінальна відповідальність

ВСТУП

Кримінальний кодекс (КК) України передбачає відповідальність за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Злочином є зловживання своїми повноваженнями аудитором з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб. До винної особи застосовується покарання у виді штрафу від 2 тис. до 4 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років (ч. 1 ст. 365²) [1]. Окремі питання кримінальної відповідальності осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, досліджували у своїх роботах Р.О. Ніколенко, О.С. Перешивко, М.В. Рябенко, Ю.І. Шиндель та ін.

МЕТА статті – визначити підстави притягнення аудитора до кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями, запропонувати шляхи вдосконалення чинного законодавства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано такі методи, як аналіз та синтез, формулювання логічного висновку, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

У науковій літературі під зловживанням повноваженнями розуміють протиправне використання особою наданих їй повноважень у зв'язку зі здійсненням професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [2, с. 615].

Зловживанням повноваженнями, на думку О.О. Дудорова, визнається не будь-яке діяння, пов'язане з професійною діяльністю аудитора, нотаріуса, оцінювача, експерта чи третейського судді, а лише таке, що обумовлено професійною діяльністю вказаних осіб, пов'язаною з наданням публічних послуг [3, с. 498].

Ю.І. Шиндель також вважає, що саме реалізація наданих аудитором прав та виконання покладених на нього обов'язків і визначають коло його повноважень, зловживання якими у здійсненні професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, й утворює суспільно небезпечну поведінку, передбачену диспозицією ст. 365² КК України [4, с. 235].

Саме тому для кваліфікації діяння за ст. 365² КК України необхідно правильно встановити характер та обсяг повноважень аудитора. Для цього потрібно звернутися до відповідних законів та міжнародних стандартів аудиту.

Так, Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21 грудня 2017 р. під аудиторською діяльністю розуміє незалежну професійну діяльність аудиторів, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг (п. 3 ч. 1 ст. 1). Аудиторам також дозволяється надавати неаудиторські послуги, зокрема, складання податкової звітності, розрахунок обов'язкових зборів і платежів, представництво юридичних осіб у спорах із зазначених питань; ведення бухгалтерського обліку; складання фінансової звітності; послуги з оцінювання тощо (ч. 2 ст. 6) [5].

Варто зазначити, що у зазначеному законі не міститься переліку завдань з іншого надання впевненості та інших професійних послуг, що надаються аудитором відповідно до міжнародних стандартів аудиту. Проте цей перелік надає Аудиторська палата України в інформаційному листі від 23 вересня 2021 р. [6]. Аудиторські послуги надаються на підставі договору, укладеного між аудитором та замовником. Неаудиторські послуги можуть надаватися на підставі договору, письмового або усного звернення замовника (ст. 7) [5].

Крім того, відповідно до ч. 4 ст. 7 Закону України «Про іпотечні облігації», на момент реєстрації випуску іпотечних облігацій відповідність стану та розміру їх іпотечного покриття вимогам закону та нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо даних реєстру іпо-

течного покриття підтверджується аудитором (аудиторською фірмою) [7].

У своїй діяльності аудитор зобов'язаний дотримуватися вимог законодавства України, міжнародних стандартів аудиту та відповідних рішень Аудиторської палати України, обмежувати свою діяльність наданням аудиторських послуг та інших послуг, які безпосередньо стосуються аудиторської діяльності, а також своєчасно подавати звіти про свою діяльність.

Так, повноваження аудитора обумовлені колом наданих йому прав і покладених на нього обов'язків відповідно до чинного законодавства та міжнародних стандартів аудиту. Аудитор має право надавати послуги з аудиту, огляду фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, неаудиторські послуги, виконувати інші завдання з надання впевненості та надавати інші професійні послуги відповідно до міжнародних стандартів аудиту, а також підтверджувати відповідність іпотечних облігацій на момент їх випуску.

Паралельно з аудитом проводиться державний фінансовий аудит, який полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ стосовно законного і ефективного використання державних чи комунальних коштів, майна, інших активів держави, а також правильності ведення бухгалтерського обліку та достовірності фінансової звітності (ст. 363 ГК України) [8].

Відповідно до п. 6 Положення про Державну аудиторську службу України, державний аудитор в ході державного фінансового аудиту має право:

- отримувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань документи і матеріали, необхідні для здійснення аудиту;
- користуватися інформаційними базами даних державних органів та іншими технічними засобами;
- перевіряти звіти, бухгалтерські документи, кошториси, інші документи, що підтверджують обіг коштів та матеріальних цінностей, дані на електронних носіях, проводити перевірку фактичної наявності цінностей;
- безперешкодного доступу на склади та інші приміщення, що належать підприємствам, установам, організаціям тощо [9].

Крім того, відповідно до Закону України «Про екологічний аудит» також здійснюється екологічний аудит, який забезпечує додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища у процесі господарської або іншої діяльності (ст. 8). Екологічний аудит проводиться екологічним аудитором (ст. 3). Екологічний аудитор має право:

- самостійно визначати форми і методи екологічного аудиту відповідно до законодавства та договору із замовником екологічного аудиту;
- отримувати документи, матеріали та інші відомості, наявні у замовника та в об'єкта екологічного аудиту, необхідні для проведення екологічного аудиту тощо (ст. 16) [10].

Отже, конкретні форми зловживання повноваженнями аудитором можуть бути різними і залежать від змісту наданих повноважень та сфери їх застосування. Правомірна реалізація аудитором своїх повноважень виключає відповідальність за ст. 365² КК України.

Суспільна небезпека діяння, передбаченого ч. 1 ст. 365² КК України, зумовлена тим, що зловживання повно-

важеннями аудитором порушує встановлений порядок здійснення професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Кримінальне правопорушення може бути вчинене як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності, оскільки саме використання винною особою наданих йому повноважень, крім активних дій, також можливе у формі невиконання обов'язків, що покладено на особу у здійсненні відповідних повноважень [2, с. 569].

Кримінальна відповідальність за бездіяльність настає за умов, якщо аудитор у конкретній ситуації зобов'язаний був вчинити певну дію і міг її вчинити, однак цього не зробив, наприклад, не перевіряв відомості про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи під час належної перевірки клієнта.

Зловживання повноваженнями є кримінально караним, якщо воно вчинене з метою отримання неправомірної вигоди та завдало істотної шкоди. Кваліфікуючими ознаками є вчинення діяння стосовно неповнолітньої чи недієздатної особи, особи похилого віку або повторно (ч. 2 ст. 365² КК України). Особливо кваліфікуючою ознакою є спричинення тяжких наслідків діями, передбаченими ч. 1 або ч. 2 цієї статті (ч. 3 ст. 365² КК України) [1].

У ч. 3 ст. 365² КК України наявна описка у формулюванні, оскільки кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 та ч. 2 ст. 365² КК України, може бути вчинено як шляхом дії так і шляхом бездіяльності. Тому пропонуємо у ч. 3 ст. 365² КК України слово «дії» замінити на слово «діяння».

Істотною у ст. 365² КК України вважається шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Тяжкими вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян (п. 3, п. 4 примітки до ст. 364 КК України) [1]. Для кваліфікації вчинених діянь береться той розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, що визначено на 1 січня року вчинення відповідного кримінального правопорушення незалежно від того, коли його розкрито.

Верховний Суд України в постанові від 27.10.2016 р. № 5-99кц16 зазначив, що заподіяння істотної шкоди може становити не лише майнову шкоду, а й включати прояви немайнової шкоди, але тільки ті, які можуть одержати майнове відшкодування [11].

З.А. Загинеї слушно звертає увагу на відсутність кримінальної відповідальності у випадку спричинення шкоди правам, свободам та інтересам іноземців і особам без громадянства, а також на вказівку законодавця в одних статтях на заподіяння шкоди правам, свободам та інтересам, а в інших (ч. 1 ст. 365² КК України) – правам або інтересам. Вчена пропонує у формулюванні істотної шкоди вказувати не лише на права та інтереси, а й свободи [12]. Підтримуємо зазначену позицію вченої.

М.В. Рябенко вважає найбільш коректним таке формулювання істотної шкоди у диспозиціях розділу XVII Особливої частини КК України (зокрема у ст. 365²) – що заподіяло істотну шкоду правам, свободам та інтересам окремих фізичних чи юридичних осіб або державним чи громадським інтересам, які охороняються законом [13, с. 89].

Дослідник пропонує для ст. 365² змінити нумерацію на 364², оскільки спорідненими з цією нормою є ст.ст. 364 та 364¹, а також у диспозиціях усіх статей Особливої частини КК України, в яких передбачається відповідальність особи, яка надає публічні послуги, потрібно використовувати лише відповідне узагальнююче найменування – особа, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг [13, с. 33]. Підтримуємо пропозицію М.В. Рябенка, проте вважаємо за необхідне зробити деякі уточнення.

19 грудня 2019 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення особистого голосування народними депутатами України на пленарних засіданнях Верховної Ради України», яким КК України доповнено ст. 364² [14].

Так, для ст. 365² пропонуємо змінити нумерацію на 364³, а в назві статті та у ч. 1 використати таке формулювання: «Зловживання повноваженнями особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг». Відповідно у примітці до ст. 364³ КК України необхідно закріпити перелік осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, та зазначити статті Особливої частини КК України, в яких передбачається відповідальність цих осіб.

Причинний зв'язок між зловживанням повноваженнями аудитором і наслідками є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Для наявності цього зв'язку необхідно

встановити чи є особа аудитором та обсяг її повноважень на час вчинення кримінального правопорушення, а також, які саме повноваження аудитором порушено та чи передувало таке зловживання повноваженнями заподіяння істотної шкоди.

Варто також зазначити, що зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, віднесено до кримінальних правопорушень, кримінальне провадження до яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, тобто воно може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого (ч. 1 ст. 477 КПК України) [15]. Однак, в Україні протягом 2017-2021 рр. судами не винесено жодного обвинувального вироку до аудитора за ст. 365² КК України.

ВИСНОВКИ

Суспільна небезпека діяння, передбаченого ч. 1 ст. 365² КК України, зумовлена тим, що зловживання повноваженнями аудитором порушує встановлений порядок здійснення професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Конкретні форми зловживання повноваженнями аудитором можуть бути різними і залежать від змісту наданих повноважень та сфери їх застосування. Для ст. 365² доцільно змінити нумерацію на 364³, а у назві статті та у ч. 1 використати таке формулювання: «Зловживання повноваженнями особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг», у ч. 3 слово «дії» необхідно замінити на слово «діяння».

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Кримінальне право України: Особлива частина / В.Я. Тацій та ін. Харків, 2020. 768 с.
3. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Луганськ, 2012. Т. 2. 704 с.
4. Шиндель Ю.І. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 Кримінального кодексу України) : деякі питання кваліфікації. *Вісник Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: Право.* 2012. № 1034. С. 234-237.
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19/ed20171221>.
6. Інформаційний лист Аудиторської палати України від 24.09.2021 р. URL: <https://www.apu.com.ua/2021/09/24>.
7. Про іпотечні облігації: Закон України від 22.12.2005 р. № 3273-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3273-15#Text>
8. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
9. Про затвердження положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-п>
10. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>
11. Постанова Верховного Суду України від 27.10.2016 р. Справа № 5-99к16. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/62692636>.
12. Кримінальна відповідальність за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг / Ю.В. Ударцов та ін. Київ, 2013. 180 с.
13. Рябенко М.В. Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 267 с.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення особистого голосування народними депутатами України на пленарних засіданнях Верховної Ради України: Закон України від 19.12.2019 р. № 404-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-20#n6>
15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

References

1. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 05.04.2001 # 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (in Ukrainian).
2. Criminal law of Ukraine: Special part / V.Ya. Tatsii et al. Kharkiv, 2020. 768 p. (in Ukrainian).

3. Criminal law (Special part): textbook / ed. O.O. Dudorov, Ye.O. Pysmenskyi. Luhansk, 2012. Vol. 2. 704 p. (in Ukrainian).
4. Shyndel Yu. I Abuse of authority by persons providing public services (Article 365-2 of the Criminal Code of Ukraine): some qualification issues. *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv national university. Series: Law*. 2012. № 1034. pp. 234-237. (in Ukrainian).
5. On the audit of financial statements and audit activity: Law of Ukraine dated 21.12.2017 # 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225819/ed/20171221> (in Ukrainian).
6. Information sheet of the Audit Chamber of Ukraine vid 24.09.2021 r. URL: <https://www.apu.com.ua/2021/09/24> (in Ukrainian).
7. On mortgage bonds: Law of Ukraine dated 22.12.2005 № 3273-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3273-15#Text> (in Ukrainian).
8. Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (in Ukrainian).
9. On the approval of the regulation on the State Audit Service of Ukraine: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03.02.2016 r. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-p>. (in Ukrainian).
10. On environmental audit: Law of Ukraine dated 24.06.2004 # 1864-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text> (in Ukrainian).
11. Decree of the Supreme Court of Ukraine dated 27.10.2016 № 5-99ks16. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/62692636> (in Ukrainian).
12. Criminal responsibility for certain crimes in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services / Yu.V. Udartsov et al. Kyiv, 2013. 180 p. (in Ukrainian).
13. Riabenko M.V. Criminal law protection of professional activity related to the provision of public services: dissertation ... PhD in legal sciences: 12.00.08. Kyiv, 2016. 267 p. (in Ukrainian).
14. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Provision of Personal Voting by People's Deputies of Ukraine at Plenary Sessions of the Verkhovna Rada of Ukraine: Law of Ukraine dated 19.12.2019 № 404-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-20#n6> (in Ukrainian).
15. Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (in Ukrainian).

Olena VASHCHUK

postgraduate student, Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine; judge, Kotovsky city-district court of Odesa region

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8194-6671>

e-mail: vashuk.olena25@gmail.com

CRIMINAL LIABILITY OF THE AUDITOR FOR ABUSE OF AUTHORITY

The paper is devoted to determining the grounds for bringing the auditor to criminal liability for abuse of authority. The Criminal Code of Ukraine provides for liability for abuse of authority by persons who provide public services. It is a crime to abuse one's powers by an auditor for the purpose of obtaining an illegal benefit, if this caused significant damage to the legally protected rights or interests of individual citizens, state or public interests, or the interests of legal entities. The guilty person shall be punished in the form of a fine from two thousand to four thousand non-taxable minimum incomes of citizens or restriction of liberty for a term of up to three years, or deprivation of liberty for the same term with deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities for a term of up to ten years.

Public danger of the act provided for in Part 1 of Art. 365-2 of the Criminal Code, due to the fact that abuse of authority by the auditor violates the established procedure for carrying out professional activities related to the provision of public services. Criminal liability for inaction arises under the conditions, if the auditor in a specific situation was obliged to perform a certain action and could perform it, however, failed to do so, for example failed to verify the details of the ultimate beneficial owner of the legal entity during customer due diligence.

Abuse of authority is punishable as a criminal offense if it was committed for the purpose of obtaining an unlawful benefit and caused significant damage. Specific forms of abuse of powers by the auditor may be different and depend on the content of the granted powers and the scope of their application. The auditor's legitimate exercise of his powers excludes criminal liability.

Keywords: auditor, abuse of authority, criminal liability

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.1.6>

UDC 658.8:338.241

Tetiana CHUNIKHINA

PhD in Economics, Associate Professor, State University of Trade and Economics

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1386-6706>

e-mail: chun82@i.ua

Viktoriiia DATSENKO

PhD in Economics, Associate Professor, University of customs and finance

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4670-6848>

e-mail: decan@ukr.net

Iryna KYRCHATA

PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0270-1586>

e-mail: KyrchataIryna@i.ua

Larysa HARMIDER

Doctor of Economics, Professor, Ukrainian State University of Chemical Technology

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7837-2734>

e-mail: harmider@i.ua

MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION PROCESS OF THE COMPANY STRATEGIC PARTNERSHIP: MARKETING ASPECT

Introduction. *The process of marketing formation of partnerships between the subjects of economic activity entering into the interaction is investigated and the methodical approach to numerical evaluation of this process is justified taking into account aspects of their production activity. As the environment becomes more complex, increasingly competitive and less predictable, a company, if it wants to survive, must operate at the higher level and involve a wide range of capabilities. Development of multiple capabilities and achieving benefits across a range of activity indicators puts managerial dilemmas at the company which cannot be solved as a simple compromise. The company must be effective today and at the same time adapt to the future; it must produce low-value goods and innovations; she needs to use the vast resources of the large corporation and demonstrate entrepreneurial talent; they must achieve high levels of reliability and consistency and be flexible adapting to changes.*

The purpose of the paper is to substantiate theoretical and methodological foundations and develop practical recommendations for the formation of marketing strategy of the industrial company on the basis of partnerships.

Results. *A methodological approach to the formation and development of the network marketing structure based on partnerships in the supply and sales channels of industrial products has been developed. The model of the organization process management of the strategic partnership of the company was substantiated, which involves highlighting of the company-integrator, which has the greatest degree of influence on the participants of the supply and sales channel on the principles of flexible partnership marketing.*

Conclusion. *Thus, the starting point for building partnerships is to determine the specific demand, supply and other factors of the internal and external environment of the companies involved in this channel. It is expediently to determine the general approach of creating such a channel on the example of specific companies. But in order to solve the tasks of a particular company, it is necessary to develop a methodology to justify the choice of a particular form or its combinations, which provides the most rational marketing strategy for each enterprise from a number of partners in a particular industry.*

Keywords: *strategic partnership, company-integrator, network organization, process management, marketing*

INTRODUCTION

During the process of interaction strategies development, such marketing structures of partnership which to a certain extent indirectly control the resources owned by other companies. Emergence of these partner structures is a result of the shift in the views of leading marketers on the role of supplier relationships, which in turn has changed these relationships.

Companies use mainly two forms of interaction for obtaining competitive advantages between their variety. They are: absorption and merge to create large corporations.

As practice shows, such forms of business organization do not give a tangible economic effect, which raises the question of the need to develop new approaches to the formation of marketing strategies for the interaction of industrial companies. These approaches should be focused on building and maintaining long-term relationships with business partners.

Industrial companies have already used temporary partnerships as means of risk sharing between companies in the fifties. In this regard, scientists and marketing experts realized the need for a detailed and comprehensive study of the rationality of the company interaction forms [1].

Over the last thirty years, as a result of the transformation and globalization of market processes, the issues of cooperation and forms of interaction between the company and entities of external environment have become relevant [2].

A lot of research is devoted to the features of using cooperation strategies [3].

The overwhelming majority of scientists considered this problem in terms of gaining competitive advantage, which is primarily about minimizing the cost of interaction [4]. Only recently the focus has shifted to the use of partnerships to form company development strategies.

Awareness of the partnership importance has become a particularly topical issue in many fields of activity due

to the dynamic and rapid nature of the environment [5].

It requires companies to focus on main competencies interacting with external potential partners on the basis of long-term relationships [6].

Cooperation between partners exists at all stages of the relationship. The problem of relationships is the degree of their interaction closeness, and the transition from one form to another one depends on the effectiveness of the use of specific interaction strategies and factors having a subjective and objective character [7].

Interaction strategy refers to the orientation of the marketing activities of the company towards the achievement of marketing goals through the organization of interaction with partners in a certain form [8]. In this regard, ensuring the involvement of partners in the creation of common value requires the development of relationships gradually and taking into account the peculiarities of the company's activities.

Although relationships are considered in the context of business organizations, for example through intermediaries, end-users, and competitors, today research focuses on "supplier-to-consumer" relationships and it is considered as a general model of relationships between companies in the supply and sales channels [9].

The various branches creating the link itself are recognizable elements of interaction which can be analyzed within the framework of the relationship between the supplier and consumer. It allows easy applying marketing concepts and encourages the understanding and application of strategic tools related to relationship justification [10].

The process of interaction of subjects in the supply and sales channels implies that there is a certain individual specific interdependence for a certain time between them [11].

Management of such process requires the mechanisms development for their coordination in order to achieve the ultimate goals of each interaction subject and to reduce uncertainty in terms of purchasing raw materials for their own production, as well as the sale of final products.

According to the current management theories [12], today there are two main approaches to substantiate the relationships of entities in the supply and sales channels: one of them is based on the analysis of transaction costs, other one – on partner relationships.

According to the first approach, a company operating in a network of contracts bears the costs of both contracting these agreements and control for compliance with conditions having been agreed by default. Numerous researchers involved in the formation of transaction cost theory. It has led to many interpretations of transaction costs and ways to minimize them.

Scientists of this theoretical school have proved that coordination and management of the resulting structures is characterized by an increase of production costs due to rise in the size of the structure, which will exceed the transaction costs of market interaction at some point [13].

I.e. there is a certain objective boundary for the expansion of entrepreneurial coordination of the relationships between the entities and extension of the "contracts network" [14].

Coordination of relationships between entities from a single center requires considerable cost to coordinate the functioning of production. These costs of bureaucratic control are increased in direct proportion to the rise of the

organization. At the same time, this form also does not provide adaptation to the transience of the external environment.

Thus, integration, on the one hand, leads to reduce of transaction costs and, on the other hand, to increase of production costs and decrease of adaptability [15].

It should also be noted that creation of additional bureaucratic structures reduces opportunities to quickly interact with companies left outside the relevant integration process [16].

The **PURPOSE** of the study is to substantiate theoretical and methodological foundations and develop practical recommendations for the formation of marketing strategy of the industrial company on the basis of partnerships.

METHODS

The following methods were used in the research: logic-analytical and generalizations – in the analysis of the basic theoretical approaches to the formation of the companies interaction strategy and stages of formation of the theory of partnerships marketing; standard methods of qualitative and quantitative marketing research – in the analysis of the peculiarities of the formation of the interaction strategy of industrial enterprises with partners and models of interaction management in industrial partnerships with the allocation of company-integrator.

RESULTS

Long-term supplier-consumer partnerships need constant monitoring and consistent marketing policies to ensure their sustainable nature. Thus, even the simplest case of deepening partnerships between two companies requires the identification of the company-integrator.

The company-integrator is a company-participant of the channel having the highest degree of influence on other participants, performs the functions of conducting research of external environment and coordination the actions of all channel members in order to obtain additional claims. At the same time, it is able to evaluate effectiveness of each participant in the supply and sales channel on the basis of partnerships marketing. The mechanism for ensuring the implementation of these functions is conducted through providing guidance to each participant.

Such interaction takes place in different marketing forms - from one-time transactions to close cooperation. In this case, the pairwise coordination does not provide an immediate response to changes in circumstances in the interaction of individual channel branches of the product supply and sales. In such circumstances, it's necessary to be determined with a single coordinator of all units providing the production and consumption of the relevant end product, i.e. with the company-integrator.

The level of dependence, as the main indicator of the integrator revealing, is a complex indicator, calculated by assigning points to its determinants by the method of expert evaluation, taking into account the quantitative values of the actual indicators.

The main determinants of the degree of dependence on the previous element are the differentiation and volumes of raw materials purchased for production; availability of substitute resources; the cost of possible changes to the supplier; the level of concentration of suppliers; value of orders for suppliers; cost of purchase in relation

to the total costs; the impact of the cost of the resource on the value of the product.

The main determinants of the degree of dependence on the following element are the buyer's concentration compared to the concentration of competing companies; volume of purchases by buyers; cost of buyers to change supplier; requirements for the level of product standardization; awareness of the buyer; availability of goods - substitutes; value for money and total volume of purchases; expected consumer benefits. Each determinant of the dependence degree on both the supplier and the consumer is calculated on the 6-point scale (from 0 – no impact to 5 – very high), as shown in Tables 1-2.

Determining the dependence degree of partners, the experts used quantitative values of such actual indicators as "costs of possible changes of the supplier", "number of alternative suppliers", "weight of orders for suppliers in the structure of its revenue", "number of other industries needed in supplier's products", "purchase cost in relation to the total cost of the company", "volume of purchases by buyers", "buyers' cost to change the supplier", "elasticity of demand (price ratio and the total volume of procurement)" and then normalized by five-point scale.

The general index of the dependence degree of one company on another is calculated as the arithmetic mean

of all its determinants. This dependence degree completely determines the degree of influence of one company on another.

Since the dependence degree completely determines the degree of influence, the company, which according to the results of the analysis has the highest total score (standardized to 100 points) of the degree of influence on the participants of the partnership, is selected by the company-integrator.

If the total degree of influence of the individual company approaches 100, then it is typical for the formation of the system with rigid vertical integration of the type of the corporation. If the indicator approaches 0, the relationships are competitive, which makes it impossible to establish in-depth partnerships, so it's difficult to implement partnership.

As a result, the dependence degree of partners on servicing companies producing consumables and components is high. In order to ensure a guaranteed supply of products and coordinate production programs, partners have to comply with their requirements. Therefore, the formation of vertical partnerships based on the allocation of the service company producing consumables by the company-integrator is the most rational.

Table 1 – Indicators of the dependence degree on the previous entity in supply and sales channel based on partnerships marketing (author's study)

Indicators of the dependence degree on the previous element of the chain		
X1	differentiation and volumes of raw, materials purchased for production	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X2	supplier awareness	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X3	Cost for possible changes of the supplier	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X4	Number of alternative suppliers	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X5	Importance of orders for suppliers in the structure of its revenue	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X6	number of other industries needing supplier's products	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X7	purchase cost in relation to the total cost of the enterprise	Impact assessment not significant → large 0 → 5
X8	the influence of the price of the designated resource on the cost of the product / service	Impact assessment not significant → large 0 → 5

Table 2 – Indicators of the dependence degree on the next entity in supply and sales channel based on partnerships marketing (author's study)

The determinants of the dependence degree on the next element of the chain		
Y1	concentration of buyers compared to the concentration of companies-competitors	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y2	volume of purchases by buyers	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y3	Buyers' costs to change the supplier	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y4	requirements for the level of product standardization	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y5	buyer awareness	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y6	elasticity of demand (ratio of price and total volume of purchases)	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y7	expected consumer benefits	Impact assessment not significant → large 0 → 5
Y8	availability of goods – substitutes	Impact assessment not significant → large 0 → 5

CONCLUSION

Formation of the model of partnerships management on the basis of highlighting the company-integrator allowed to establish the following:

- relationships between companies which are potential participants in the partnership can be described by the basic graph of direct and inverse dependencies, whose vertices are companies, and oriented edges describe the relationships (direct and inverse) between them. The weight of each edge is determined by the determinants of dependence.

- it is advisable for the company-integrator to choose the enterprise which has the greatest value of the weight of all (direct and indirect) relationships calculated on the basis of the basic graph of direct dependencies according to the methodical approach developed.

Thus, the process of forming a strategy of industrial company's interaction on the basis of partnership marketing is complicated by a number of factors, namely:

- strategy must take into account the characteristics of industrial companies, because each type of manufactured goods has its own specification, which determines the principles of the strategy formation;

- strategy must coordinate the impact and inter-connections of participants of the supply and distribution channel, taking into account the factors of the internal and external environment of each entity;

- the strategy must take into account the interests and goals of all actors involved;

- key criteria should be identified to evaluate the effectiveness of strategy implementation;

- strategy must be adaptive, the mechanism of its adjustment should be implemented in accordance with changes in the marketing environment;

- it's necessary to determine which participants of the distribution and supply channel formulate an interaction strategy and what key parameters is necessary to know to form it.

References

1. Ratnawati R. Partnership strategy and competitive advantage to improve the performance of msme in the creative industry. *Jurnal Aplikasi Manajemen*. 2019. № 17(4). URL: <https://jurnaljam.ub.ac.id/index.php/jam/article/view/1584>
2. Aghakhani H., Carvalho S.W., Cunningham P.H. When partners divorce: understanding consumers' reactions to partnership termination in cause-related marketing programs. *International Journal of Advertising*. 2019. pp. 1–23. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02650487.2019.1648139>

3. Waskowski Z. Strategy of Coopetition. Value-Creating Networks of Partnership Relations–The Case of a Sports Market. Management International Conferenc. (Venice, Italy. 24-27, May 2017). Venice, 2017. pp. 13–21. URL: <http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-7023-71-8/1.pdf>
4. Alvarez-Gonzalez L.I., Garcia-Rodriguez N., Rey-García M., Sanzo-Perez M.J. Business-nonprofit partnerships as a driver of internal marketing in nonprofit organizations. Consequences for nonprofit performance and moderators. *BRQ Business Research Quarterly*. 2017. № 20(2). pp. 112–123. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2340943617300014>
5. Tai Y.M., Ku Y.C. From value generating to partnership creating: highlighting the business-to-business information sharing service. *International Journal of Integrated Supply Management*. 2017. № 11(2-3). pp. 217–235. URL: <https://www.inderscienceonline.com/doi/abs/10.1504/IJISM.2017.086213>
6. Srivastava P., Iyer K.N., Rawwas M.Y. Performance impact of supply chain partnership strategy-environment co-alignment. *International Journal of Operations & Production Management*. 2017. № 37(7). pp. 927–949. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJOPM-09-2015-0586/full/html>
7. Morgan N.A., Whitley K.A., Feng H., Chari S. Research in marketing strategy. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 2019. № 47(1). pp. 4–29. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11747-018-0598-1>
8. Nazli F., Romano R., Ismayani I. The Livestock Partnership Development Strategy between Companies and Farmers in Greater Aceh Regency. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*. 2019. № 6(4). pp. 166–174. URL: <https://ijmmu.com/index.php/ijmmu/article/view/959>
9. Umar A., Sasongko A.H., Aguzman G. Business model canvas as a solution for competing strategy of small business in Indonesia. *International Journal of Entrepreneurship*. 2018. № 22 (1). URL: <https://www.abacademies.org/articles/business-model-canvas-as-a-solution-for-competing-strategy-of-small-business-in-indonesia-7024.html>
10. Felix R., Rauschnabel P.A., Hinsch C. Elements of strategic social media marketing: A holistic framework. *Journal of Business Research*. 2017. № 70. pp. 118–126. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296316302843>
11. Sheth J. Revitalizing relationship marketing. *Journal of Services Marketing*. 2017. № 31(1). pp. 6–10. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JSM-11-2016-0397/full/html>
12. Pomeroy A. Marketing for sustainability: Extending the conceptualisation of the marketing mix to drive value for individuals and society at large. *Australasian Marketing Journal*. 2017. № 25(2). pp. 157–165. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1441358217300137>
13. Setiyaningrum W., Peranginangin J. Convergent strategy towards competitive and sustainability competitive advantages in online media competition. *International Journal of Civil Engineering and Technology*. 2018. № 9(1). pp. 499–507. URL: <http://d.researchbib.com/#/Onq3q3YzyuMJ1yYzAioF9ALKA0MKWOMT1cov9IpTkiLJETO2kxMKVfHcQFHhKmn55KmNkKmN1ZP9WFxAWEIEsZQysZQsZQHjYaOxMt.pdf>
14. Sudrajat J., Meiryani M. Online marketing partnership application using the concept of business model canvas. *ICCD*. 2018. № 1(1). pp. 496–500. URL: <https://www.iccd.asia/ojs/index.php/iccd/article/view/73>
15. Haque A., Ahmed F., Al-Sarwar A.M., Shafiq A. Measuring the impact of marketing capability and market control beliefs on marketing strategy intention: a study on travel and tour agents in Malaysia. *International Journal of Islamic Marketing and Branding*. 2017. № 2(2). pp. 134–155. URL: https://expert.taylors.edu.my/file/remis/publication/107458_2542_1.pdf
16. Lieb R., Szymanski J. Content-the atomic particle of marketing: the definitive guide to content marketing strategy. *Kogan Page Publishers*. 2017. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=zfskDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=partnership+marketing+strategy&ots=5VGFAbTfwV&sig=bXP_XiZIVYbnaKwHGf6_boDt8EY&redir_esc=y#v=onepage&q=partnership%20marketing%20strategy&f=false

Список використаних джерел

1. Ratnawati R. Partnership strategy and competitive advantage to improve the performance of msme in the creative industry. *Jurnal Aplikasi Manajemen*. 2019. № 17(4). URL: <https://jurnaljam.ub.ac.id/index.php/jam/article/view/1584>
2. Aghakhani H., Carvalho S.W., Cunningham P.H. When partners divorce: understanding consumers' reactions to partnership termination in cause-related marketing programs. *International Journal of Advertising*. 2019. pp. 1–23. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02650487.2019.1648139>
3. Waskowski Z. Strategy of Coopetition. Value-Creating Networks of Partnership Relations–The Case of a Sports Market. Management International Conferenc. (Venice, Italy. 24-27, May 2017). Venice, 2017. pp. 13–21. URL: <http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-7023-71-8/1.pdf>
4. Alvarez-Gonzalez L.I., Garcia-Rodriguez N., Rey-García M., Sanzo-Perez M.J. Business-nonprofit partnerships as a driver of internal marketing in nonprofit organizations. Consequences for nonprofit performance and moderators. *BRQ Business Research Quarterly*. 2017. № 20(2). pp. 112–123. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2340943617300014>
5. Tai Y.M., Ku Y.C. From value generating to partnership creating: highlighting the business-to-business information sharing service. *International Journal of Integrated Supply Management*. 2017. № 11(2-3). pp. 217–235. URL: <https://www.inderscienceonline.com/doi/abs/10.1504/IJISM.2017.086213>
6. Srivastava P., Iyer K.N., Rawwas M.Y. Performance impact of supply chain partnership strategy-environment co-alignment. *International Journal of Operations & Production Management*. 2017. № 37(7). pp. 927–949. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJOPM-09-2015-0586/full/html>
7. Morgan N.A., Whitley K.A., Feng H., Chari S. Research in marketing strategy. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 2019. № 47(1). pp. 4–29. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11747-018-0598-1>
8. Nazli F., Romano R., Ismayani I. The Livestock Partnership Development Strategy between Companies and Farmers in Greater Aceh Regency. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*. 2019. № 6(4). pp. 166–174. URL: <https://ijmmu.com/index.php/ijmmu/article/view/959>
9. Umar A., Sasongko A.H., Aguzman G. Business model canvas as a solution for competing strategy of small business in Indonesia. *International Journal of Entrepreneurship*. 2018. № 22 (1). URL: <https://www.abacademies.org/articles/business-model-canvas-as-a-solution-for-competing-strategy-of-small-business-in-indonesia-7024.html>
10. Felix R., Rauschnabel P.A., Hinsch C. Elements of strategic social media marketing: A holistic framework. *Journal of Business Research*. 2017. № 70. pp. 118–126. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296316302843>
11. Sheth J. Revitalizing relationship marketing. *Journal of Services Marketing*. 2017. № 31(1). pp. 6–10. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JSM-11-2016-0397/full/html>

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JSM-11-2016-0397/full/html>

12. Pomeroy A. Marketing for sustainability: Extending the conceptualisation of the marketing mix to drive value for individuals and society at large. *Australasian Marketing Journal*. 2017. № 25(2). pp. 157–165. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1441358217300137>

13. Setiyaningrum W., Peranginangin J. Convergent strategy towards competitive and sustainability competitive advantages in online media competition. *International Journal of Civil Engineering and Technology*. 2018. № 9(1). pp. 499–507. URL: <http://d.researchbib.com/f/0nq3q3YzyuMJ1yYzAioF9ALKA0MKWOMT1cov9IpTkiLJETo2kxMKVifHcQFHlHKmN5KmNkKmN1ZP9WFxAWEIEsZQysZQSSZQHjYaOxMt.pdf>

14. Sudrajat J., Meiryani M. Online marketing partnership application using the concept of business model canvas. *ICCD*. 2018. № 1(1). pp. 496–500. URL: <https://www.iccd.asia/ojs/index.php/iccd/article/view/73>

15. Haque A., Ahmed F., Al-Sarwar A.M., Shafiq A. Measuring the impact of marketing capability and market control beliefs on marketing strategy intention: a study on travel and tour agents in Malaysia. *International Journal of Islamic Marketing and Branding*. 2017. № 2(2). pp. 134–155. URL: https://expert.taylors.edu.my/file/remis/publication/107458_2542_1.pdf

16. Lieb R., Szymanski J. Content-the atomic particle of marketing: the definitive guide to content marketing strategy. *Kogan Page Publishers*. 2017. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=zfskDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=partnership+marketing+strategy&ots=5VGfAbTfwV&sig=bXP_XiZIVYbnaKwHGf6_boDt8EY&redir_esc=y#v=onepage&q=partnership%20marketing%20strategy&f=false

Тетяна Сергіївна ЧУНІХІНА

к.е.н., доцент, Державний торговельно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1386-6706>

e-mail: chun82@i.ua

Вікторія Володимирівна ДАЦЕНКО

к.е.н., доцент, Університет митної справи та фінансів

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4670-6848>

e-mail: decap@ukr.net

Ірина Миколаївна КИРЧАТА

к.е.н., доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0270-1586>

e-mail: KyrczataIryna@i.ua

Лариса Дмитрівна ГАРМІДЕР

д.е.н., професор, Український державний хіміко-технологічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7837-2734>

e-mail: harmider@i.ua

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА КОМПАНІЇ: МАРКЕТИНГОВИЙ АСПЕКТ

Вступ. Досліджено процес маркетингового формування партнерських відносин між суб'єктами господарської діяльності, що вступають у взаємодію, та обґрунтовано методичний підхід до чисельного оцінювання цього процесу з урахуванням аспектів їх виробничої діяльності. Оскільки середовище стає все більш складним, все більш конкурентним і менш передбачуваним, компанія, якщо вона хоче вижити, повинна працювати на вищому рівні та залучати широкий спектр можливостей. Розвиток різноманітних можливостей і досягнення переваг за низкою показників діяльності ставить перед компанією управлінські дилеми, які неможливо вирішити простим компромісом. Компанія повинна бути ефективною сьогодні і водночас адаптуватися до майбутнього; він повинен виробляти маловартісні товари та інновації; їй необхідно використовувати величезні ресурси великої корпорації та демонструвати підприємницький талант; вони повинні досягти високого рівня надійності та послідовності та бути гнучкими, адаптуючись до змін.

Мета роботи – обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій з формування маркетингової стратегії промислового підприємства на засадах партнерства.

Результати. Розроблено методичний підхід до формування та розвитку структури мережевого маркетингу на основі партнерства в каналах постачання та збуту промислової продукції. Обґрунтовано модель управління процесом організації стратегічного партнерства компанії, яка передбачає виділення компанії-інтегратора, яка має найбільший ступінь впливу на учасників каналу постачання та збуту на принципах маркетингу гнучкого партнерства.

Висновок. Отже, відправною точкою для побудови партнерства є визначення конкретного попиту, пропозиції та інших факторів внутрішнього і зовнішнього середовища компанії, задіяних у цьому каналі. Загальний підхід до створення такого каналу доцільно визначити на прикладі конкретних компаній. Але для вирішення завдань конкретного підприємства необхідно розробити методологію обґрунтування вибору тієї чи іншої форми або її комбінації, яка забезпечує найбільш раціональну маркетингову стратегію для кожного підприємства з числа партнерів певної галузі.

Ключові слова: стратегічне партнерство, компанія-інтегратор, мережева організація, управління процесом, маркетинг

Інна Миколаївна **КОРОЛЕНКО**

аспірантка, Київський університет права НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0277-9121>

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ПОСЯГАНЬ НА ЕПІДЕМІЧНУ БЕЗПЕКУ (КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ)

Статтю присвячено дослідженню особливостей визначення суспільної небезпечності епідемічної безпеки та кримінальних проступків, як основної ознаки кримінального правопорушення. Висвітлено особливості відмежування критеріїв визначення суспільно-небезпечних наслідків та загрози їх настання, досліджено категорії діяння, що визнається суспільно небезпечним та має наслідком настання кримінальної відповідальності. Визначено основні наукові підходи до розуміння основних складників суспільної небезпечності посягань на епідемічну безпеку.

Ключові слова: суспільна небезпечність, кримінальне правопорушення, епідемічна безпека, шкода, суспільно-небезпечний наслідок

ВСТУП

Право кожного громадянина на охорону здоров'я та медичну допомогу гарантовано ст. 49 Конституції України. Відповідно до ч. 3 цієї статті забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя покладається на державу, яка здійснює це шляхом планомірного науково обґрунтованого попередження, лікування, локалізації та ліквідації масових інфекційних захворювань. Видається, що праву на епідемічну безпеку достатньо довго не приділялося належної уваги. На сьогодні слід констатувати, що впродовж багатьох років не реалізована ідея системної підготовки фахівців для системи забезпечення епідемічної безпеки України. Зокрема, на сучасному етапі залишається незадовільним стан законодавчого, нормативно-правового та наукового забезпечення державної кадрової політики у окресленій сфері. Проблемним залишається недостатній рівень культури безпеки життєдіяльності населення та, як наслідок, низька його обізнаність стосовно правил поведінки під час виникнення різних надзвичайних ситуацій.

З огляду на викладене, **МЕТА** статті – визначення сутності та основних складників суспільної небезпечності посягань на епідемічну безпеку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано такі методи, як аналіз та синтез, пояснення, формулювання логічного висновку, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Критерії визнання відповідних діянь суспільно небезпечними є вирішальним у визначенні підстав кримінальної караності правопорушення. У визначенні поняття суспільної небезпечності необхідно, переважно, вказати на її суспільну сутність, спрямованість на найбільш цінні, головні суспільні відносини, що охороняються законом і заповідання у їх сфері суспільно небезпечної шкоди. Суспільна небезпечність – головна, найбільш суттєва ознака злочину, його визначальна властивість, притаманна лише злочиніві. Всі інші правопорушення може бути визнано лише суспільно шкідливими. Неможна погодитись з тим, що між суспільною небезпечністю і суспільною шкідливістю різниця

лише у словах, бо ними викривається різна загроза. “Шкідливість” і “небезпечність” в українській мові визначають загрозу настання якісно різних наслідків [1]. Палити цигарку, наприклад, лише шкідливо, а торкатися до електропроводу під високою напругою – не шкідливо, а небезпечно; фізичний біль для здоров'я шкідливий, а рана з проникненням у живіт чи грудну порожнину – небезпечна тощо [2].

Як вказує А.В. Ландіна, аналіз норм Особливої частини Кримінального кодексу (КК) України показав, що він містить лише дві норми, які передбачають відповідальність за порушення епідемічної безпеки. Одна з них міститься у Розділі I «Злочини проти основ національної безпеки України» КК України – це ст. 113 «Диверсія», яка встановлює відповідальність за вчинення з метою ослаблення держави дій, спрямованих на поширення епідемії. Друга норма включена у розд. XIII «Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення» – ст. 325 «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням», яка встановлює відповідальність за порушення правил та норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань. Саме собою порушення встановлених правил в умовах епідемічних загроз, якщо це не призвело чи не створило загрозу поширення цих захворювань, а також без посягання на державу, не кваліфікується як злочин. Дійсно, не всі порушення є настільки суспільно небезпечними, щоб за них притягувати до кримінальної відповідальності і будь-яке недотримання правил поведінки під час епідемії чи пандемії кримінально караним не є. Хоча є випадки, коли протиправна поведінка призводить до вкрай небезпечних наслідків як для суспільства, так і для окремої людини у цілому [3]. Водночас епідемічна безпека загалом розуміється як складник національної безпеки, на що вказують ряд дослідників [4].

Це пояснюється тим, що саме санітарно-епідеміо-

логічний нагляд, що здійснюється у межах забезпечення епідемічної безпеки, покликаний здійснювати функції з розроблення, прийняття та реалізації певних рішень у сфері забезпечення належних умов життя суспільства.

Якщо розглядати ст. 325 КК України, суспільна небезпека злочину полягає в тому, що особа, порушуючи відповідний нормативний режим, створює небезпеку для поширення інфекційних захворювань та масових отруєнь серед населення.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений з метою захисту здоров'я населення порядок запобігання інфекційним захворюванням та отруєнням і боротьби з ними. Додатковий обов'язковий об'єкт – здоров'я особи, факультативний – життя особи.

Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням у виді порушення відповідних правил та норм; 2) наслідками у виді: а) поширення епідемічних та інших інфекційних захворювань, а також масових неінфекційних захворювань (отруєнь); б) загрози поширення цих захворювань; 3) причинним зв'язком між зазначеним діянням та наслідками.

Правила та норми із запобігання інфекційним захворюванням та отруєнням і боротьби з ними містить низка законів, постанов Кабінету Міністрів України, наказів та інструкцій МОЗ України, а також міжнародні угоди. Наприклад, йдеться про державні санітарні норми та правила, санітарно-гігієнічні та санітарно-протиепідемічні правила і норми, санітарно-епідеміологічні правила і норми, протиепідемічні правила і норми, гігієнічні та протиепідемічні правила і норми, державні санітарно-епідеміологічні нормативи, санітарні регламенти – обов'язкові для виконання нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я, які встановлюють медичні вимоги безпеки до середовища життєдіяльності та окремих його факторів.

Те саме стосується підрозроблення та використання негативних тестів на COVID-19. Виявити такі «саморобні» сертифікати та результати тестів досить легко, адже наразі вони містять відповідні QR-коди, за допомогою яких можливо перевірити дійсність інформації, що в них зазначена. З огляду на це популярності набули схеми отримання сфальсифікованих результатів негативного тестування на COVID-19 та COVID-сертифікатів через медичні лабораторії та лікарів.

Виготовлення медичними лабораторіями підрозроблених негативних результатів тестування, тобто без фактичного відбору матеріалів для дослідження, набуло великої популярності, зокрема, у сфері туризму. Так, з метою уникнення ризику невізду закордон за придбаним туром у зв'язку із зараженням COVID-19, особи замовляють у медичних лабораторій за посередництвом турагентів негативні результати тестування. У такому разі дії працівників медичних лабораторій можуть бути кваліфіковані за ч. 2 ст. 358 КК України та тягнути відповідальність у вигляді штрафу розміром до 34 тис. грн або арешту на строк до 6 міс., або обмеження волі до 3 років.

Окрім того, кримінальні провадження стосовно розслідування описаних схем відкриваються правоохоронцями за ст. 325 КК України (порушення сані-

тарних правил і норм із запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням). На наш погляд видається сумнівною можливість притягнення до кримінальної відповідальності за згаданою статтею через необхідність доведення такої обов'язкової складової об'єктивної сторони злочину, як причинний зв'язок між допущеними порушеннями та наслідком у вигляді реальної загрози поширення або зараження COVID-19 [5]. Так, характер суспільної небезпечності діянь є різним залежно від особливостей різних груп суспільних відносин, на які вони посягають, скажімо на основи національної безпеки чи на громадську безпеку. Характер суспільної правопорушень безперечно є різним і залежить від характеру вказаних відносин. Характер суспільної небезпечності визначається, крім того, характером діяння, його об'єктивними ознаками: місцем, часом, обстановкою, способами й засобами його вчинення, характером суспільно-небезпечних наслідків, а також формою вини, мотивом та метою діяння. Тому характер суспільної небезпечності впливає на характер і вид покарання, яке встановлюється у санкції кримінально-правової норми. На ступінь суспільної небезпечності посягань на епідемічну безпеку суттєво впливає також спосіб вчинення такого посягання (наприклад, загально-небезпечний спосіб).

Слід зазначити, що пандемія не лише виявилася своєрідним тестом на ефективність систем охорони здоров'я різних країн, перевіркою здатності органів державного управління, місцевого самоврядування, економіки та національної безпеки протистояти подібним серйозним викликам і загрозам, а й розкрила безліч проблем у всіх сферах життєдіяльності суспільства, протестувала його нинішню соціальну зрілість [6].

Деякі дослідники пропонують власне визначення «четвертого покоління прав людини у сфері охорони здоров'я». Зокрема, до них відносять: «новітні права людини у сфері охорони здоров'я, які закріплені за внутрішньодержавним та/або міжнародним правом і мають на меті створення умов для практичного втілення в життя відповідної можливої міри поведінки, встановленої нормами права, громадянами або підданими відповідної держави, іноземними громадянами або підданими, особами без громадянства, особисто або через створені ними організації, та іншими уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення охорони здоров'я, безпечного для життя і здоров'я довілля, санітарно-епідеміологічного благополуччя, а також задоволення їхніх власних потреб та інтересів у цій сфері» [7].

Дійсно, суспільна небезпечність кримінально-протиправного діяння – фундаментальна й надзвичайно важлива соціальна ознака кримінального правопорушення, яка полягає в тому, що це діяння заподіює чи створює загрозу заподіяння істотної шкоди правам та свободам людини і громадянина, власності, громадському порядку та громадській безпеці, довіллі, конституційному устрою України, миру та безпеки людства, іншим охоронюваним законом про кримінальну відповідальність суспільним відносинам. Шкода становить сутність і зміст суспільної небезпечності як ознаки діяння, що визнається кримінальним правопорушенням, органічно притаманна йому й відобра-

жає соціальну сутність правопорушення. Саме шкода виступає насамперед об'єктивним й основним показником суспільної небезпечності діяння. Нині у країні існує тенденція до посилення негативного впливу біологічних чинників на населення та довкілля, можливість виникнення загроз біологічного походження, пов'язаних з розвитком сучасних біотехнологій.

ВИСНОВКИ

В умовах постійних змін безпекового середовища, питання суспільної небезпечності посягань на епідемічну безпеку є важливим, адже суспільна небезпечність це найбільш вагома ознака кримінального правопорушення. Відсутність цієї ознаки означає відсутність кримінально-правових засад для притягнення особи до кримінальної відповідальності. Звичайно, не всі правопорушення є настільки суспільно небезпечними, щоб за них притягувати до кримінальної від-

повідальності. Однак є випадки, коли протиправна поведінка призводить до вкрай небезпечних наслідків. Ступінь суспільної небезпечності посягань на епідемічну безпеку визначається інтенсивністю посягання і насамперед видом та розміром шкоди, яка заподіюється діянням охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам чи ставить їх під загрозу заподіяння такої шкоди. У чималій кількості випадків порушено право на життя та право на медичну допомогу, право на безпечне санітарно-епідеміологічне середовище. Здоров'я – безцінне благо, що дається людині природою, а посягання на епідемічну безпеку стали глобальним викликом для всього світу, що вимагає вироблення та впровадження заходів з ефективної протидії негативним наслідкам, зокрема й кримінально-правовими засобами.

Список використаних джерел

1. Лахова О.В. Особливості визначення суспільної небезпечності злочину. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 400-402.
2. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів: монографія. Київ, 1998. 416 с.
3. Ландіна А.В. Епідемічна безпека як об'єкт кримінально-правової охорони. *Актуальні питання державотворення в контексті сучасних цивілізаційних викликів*: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Черкаси, 26-27 листопада 2020 р.). Черкаси, 2020. 316 с.
4. Холостова А.М. Становлення системи державного управління санітарно-епідеміологічним наглядом як складової суспільної безпеки в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 2. URL: <https://bit.ly/2RQyKp7>
5. У зв'язку із розпалом пандемії, жорсткішими стали карантинні обмеження. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/shheplennya-na-paperi-abo-shho-zagrozhuje-za-fejkovi-covid-sertifikati-likaryam-ta-gromadyanam/>
6. Горбулін В.П., Даник Ю.Г. Національна безпека України: фокус пріоритетів в умовах пандемії. *Вісник НАН України*. 2020, №5. С. 3–18.
7. Болдіжар С.О. Поняття «четверте покоління прав людини у сфері охорони здоров'я». *Юридичний бюлетень*. 2019. Випуск 11. Ч. 1. С. 238–244.

References

1. Lakhova O.V. Peculiarities of determining the social danger of a crime. *Legal scientific electronic journal*. 2020. № 4. pp. 400-402 (in Ukrainian).
2. Korzhanskyi M.Y. Qualification of crimes: monograph. Kyiv, 1998. 416 p. (in Ukrainian).
3. Landina A.V. Epidemic safety as an object of criminal law protection. *Current issues of state formation in the context of modern civilizational challenges*: a collection of abstracts of reports of the participants of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (Cherkasy, November 26-27, 2020). Cherkasy, 2020. 316 p. (in Ukrainian).
4. Kholostova A.M. Formation of the system of state management of sanitary and epidemiological supervision as a component of public safety in Ukraine. *Public administration: improvement and development*. 2014. No. 2. URL: <https://bit.ly/2RQyKp7> (in Ukrainian).
5. In connection with the outbreak of the pandemic, quarantine restrictions have become stricter. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/shheplennya-na-paperi-abo-shho-zagrozhuje-za-fejkovi-covid-sertifikati-likaryam-ta-gromadyanam/> (in Ukrainian).
6. Horbulin V.P., Danyk Y.H. National security of Ukraine: focus of priorities in the conditions of the pandemic. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*. 2020, No. 5. pp. 3–18. (in Ukrainian).
7. Boldizhar S.O. The concept of "the fourth generation of human rights in the field of health care". *Legal bulletin*. 2019. Issue 11. Part 1. pp. 238–244. (in Ukrainian).

Inna KOROLENKO

postgraduate student, Kyiv University of Law of NAS of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0277-9121>

PUBLIC DANGER OF BREACHES ON EPIDEMIC SECURITY (CONCEPTUAL ISSUES)

The paper is devoted to the study of the peculiarities of determining the public danger of epidemic safety and criminal misdemeanors, as the main feature of a criminal offense. The peculiarities of defining the criteria for determining socially dangerous consequences and the threat of their occurrence are highlighted, the categories of actions recognized as socially dangerous and resulting in criminal liability are investigated. The main scientific and practical approaches to understanding the main components of the public danger of encroachments on epidemic safety have been determined. It was determined that the criteria for recognizing relevant acts as socially dangerous are decisive when determining the grounds for criminal punishment of an offense. Undoubtedly, the public danger of an act is the most significant sign of a criminal offense. The absence of this sign means the absence of criminal-legal grounds for bringing a person to criminal responsibility. It is noted that in defining the concept of social danger, it is

necessary, mainly, to indicate its social essence, its focus on the most valuable, main social relations protected by law and the occurrence of socially dangerous harm in their sphere. Public danger is the main, most significant feature of a crime, its defining property, inherent only to a crime. All other offenses can only be recognized as socially harmful.

Ensuring sanitary-epidemic well-being is entrusted to the state, which carries it out through planned scientifically based prevention, treatment, localization and elimination of mass infectious diseases. Analysis of the criminogenic situation, the state of epidemic security, threats of a social and military nature against the background of radical transformations, assessments of the readiness of forces and means of public security and civil protection testify to the presence of a number of threats, negative trends and problems. The issues of ensuring epidemic safety in the modern conditions of the emergence of a real threat to the health of the population of the entire planet are gaining special relevance both at the international and national levels. The problem remains the insufficient level of the population's life safety culture and, as a result, their low awareness of the rules of behavior during the occurrence of various emergency situations.

Keywords: public danger, criminal offense, epidemic safety, harm, socially dangerous consequence

Анна Анатоліївна **БАРІКОВА**

к.ю.н., науковий консультант секретаріату Касаційного адміністративного суду; викладач Національної академії внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9707-0106>

e-mail: anna.barikova@gmail.com

РЕТРОСПЕКТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ ДИСКРЕЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ ДЕЛІКТОЛОГІЇ

У статті розглянуто особливості правової політики стосовно дії положень податкового законодавства (що мають дискреційну природу в правозастосуванні), яка має орієнтуватися на конституційні вимоги до насамперед перспективної дії положень законодавства як в умовах воєнного стану, так і в повоєнні часи (юридичні норми можна застосовуватися з дати введення відповідного закону в дію, набрання ним чинності). Можлива ретроспективна дія юридичних норм, які пом'якшують або скасовують відповідальність платника. Визначено, що ретроспективна дія концепції вини має допоміжний та винятковий характер, коли неможна винести повною мірою вмотивоване та законне податкове повідомлення-рішення у разі невстановлення зазначених обставин податкового правопорушення. Приділено увагу релевантній судовій практиці Верховного Суду та Конституційного Суду України.

Ключові слова: правова політика, конституційний обов'язок, сплата податків, закон, введення в дію, набрання чинності

ВСТУП

У національному податковому законодавстві подано дихотомію з набрання чинності та початку застосування юридичних норм в умовах воєнного стану після опублікування, набрання чинності законом, з можливістю ретроспективної дії норм з довільно встановленими часовими проміжками, які можуть починатися до моменту набрання чинності законом. Верховна Рада України не обґрунтовує таку ретроспективну дію юридичних норм у пояснювальних записках до відповідних законопроектів, хоча й зорієнтована на національні інтереси держави та платників. Можна виокремити низку таких законодавчих ініціатив:

– Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану», який згідно з розділом II «Прикінцеві та перехідні положення» набирає чинності з дня його опублікування (опубліковано в № 77 «Голосу України» від 05.04.2022 р.), але до окремих правових режимів оподаткування закріпив формулювання про початок дії норм [1]:

«[н]а період дії воєнного чи надзвичайного стану» (п. 1 стосовно змін до п. 12.3 ст. 12 до Податкового кодексу (ПК) України);

«[т]имчасово, починаючи з 1 квітня 2022 року та у період дії воєнного стану», «тимчасово, на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан» (п. 3 стосовно змін до підрозд. 1 розд. XX «Перехідні положення» ПК України);

– Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану», що на підставі розд. II «Прикінцеві та перехідні положення» набирає чинності з дня його опублікування (опубліковано в № 88 «Голосу України» від 16.04.2022 р.), але встановив часові межі початку окремих правових ре-

жимів оподаткування «[т]имчасово, на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства, звільняються від оподаткування» [2] (п. 3 стосовно змін до підрозд. 5 розд. XX «Перехідні положення» ПК України);

– Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України», який у розд. II «Прикінцеві та перехідні положення» встановив, що набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування (опубліковано в № 181 «Голосу України» від 02.09.2022 р.), але до окремих правових режимів оподаткування запровадив початок дії норм [3]:

«[т]имчасово, починаючи з дати введення в Україні воєнного стану» (п. 6 стосовно змін до розд. XX «Перехідні положення» ПК України);

«застосовуються до податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2022 року» (п. 28 стосовно змін до підп. 170.7.2 п. 170.7 ст. 170 ПК України; п. 6 стосовно змін до розд. XX «Перехідні положення» ПК України).

МЕТА статті – розкриття правової політики стосовно дії положень податкового законодавства, які мають дискреційну природу в правозастосуванні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методика включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання висновків та рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання фінансової деліктології були предметом наукової розвідки такими вченими, як А. Іванський, Ю. Коваль, А. Нестеренко, О. Серих та ін. Економіко-правову природу санкцій розглядали А. Іванський, Т. Мокієнко, К. Фліссак та ін. науковці. Додаткових наукових пошуків потребує установлення перспектив

розвитку інституту дискреції у фінансовій деліктології.

У дослідженні використовувались такі методи наукового пізнання: логіко-семантичний, функціональний, системно-структурний, формально-юридичний, порівняльно-правовий.

РЕЗУЛЬТАТИ

У Висновку Венеційської комісії від 6–7 грудня 2019 р. стосовно змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування, зроблено акцент на необхідності існування чіткої, передбачуваної, послідовної та узгодженої законодавчої бази, оскільки стабільність законодавства є важливою для правового порядку, заснованого на принципах верховенства права [4]. Згідно з п. 44 Доповіді Венеційської комісії від 25–26 березня 2011 р. № 512/2009 «Про верховенство права» принцип юридичної визначеності є істотно важливим, щоб генерувати розвиток та економічний поступ; аби досягти цієї довіри, держава зобов'язана дотримуватись законів, які запровадила, і застосовувати їх у передбачуваний спосіб та з логічною послідовністю [5].

Відповідно до ч. 3 ст. 95 Конституції України держава прагне до збалансованості бюджету України [6], що у п. 1 резолютивної частини Рішення Конституційного Суду України № 26-рп/2008 від 27 листопада 2008 р. розглянуто у системному зв'язку з положеннями ч. 2 цієї статті, ст. 46 Основного Закону України як намагання держави у визначенні законом про Державний бюджет України доходів і видатків та прийнятті законів, інших нормативно-правових актів, які можуть вплинути на дохідну і видаткову частини бюджету, дотримуватися рівномірного співвідношення між ними та її обов'язок на засадах справедливого, неупередженого розподілу суспільного багатства враховувати загальносуспільні потреби, необхідність забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя [7].

У ч. 1 ст. 67 Конституції України встановлено обов'язок для кожного сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом [6]. Ч. 1 ст. 58 Конституції України закріплює неретроактивність дії норм законів та інших нормативно-правових актів, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [6]. Цей підхід знайшов відображення у рішеннях Конституційного Суду України № 1-зп від 13 травня 1997 р. [8] (п. 5 мотивувальної частини), від 05 квітня 2001 року № 3-рп/2001 [9] (п. 4 мотивувальної частини рішення), від 09 лютого 1999 р. № 1-рп/99 [10] (п. 1 резолютивної частини) тощо.

Національна правова податкова політика в умовах збройної агресії російської федерації проти України зорієнтована на тимчасове звільнення платників від фінансової відповідальності шляхом закріплення юридичних з ретроспективною дією, із подальшим виконанням цими особами встановлених законом зобов'язань. Наприклад, йдеться про перехід від загальних до спеціальних правил оподаткування щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. У цьому контексті Верховний Суд сформулював правову позицію, відповідно до якої вимоги до заяви платника єдиного внеску як підстави для звільнення від виконання своїх обов'язків,

визначених ч. 2 ст. 6 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» [11], на період з 14 квітня 2014 р. до закінчення антитерористичної операції, неможна виокремлювати з контексту норми, яка вимагає системного аналізу положень у сукупності ст.ст. 6, 25 і п. 9-4 розд. VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [12]. Перебування платника єдиного внеску, місцезнаходження якого зареєстроване на території визначених переліком населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, на обліку в органі доходів і зборів, який розташований поза межами території проведення антитерористичної операції, – виключає звільнення такого платника від відповідальності, штрафних і фінансових санкцій, встановлених законом (згідно з рішенням Касаційного адміністративного суду від 30 березня 2018 р. [13] та постановою Великої палати Верховного Суду від 06 листопада 2018 р. у зразковій справі № 812/292/18 [14]).

На переконання Р.Ф. Ханової, законодавчі зміни внаслідок розгляду цієї зразкової справи свідчать про чіткий та зрозумілий намір законодавця стосовно звільнення платників єдиного внеску лише від відповідальності за невиконання вимог законодавства стосовно сплати єдиного внеску з фактом перебування такого платника на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, за визначеним переліком [15, с. 213]. Подальше виключення п. 9-4 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [12] доводить визнання помилковості попередньої державної політики.

Особливість ретроактивного правозастосування стоюється гарантування недопущення «повороту до гіршого» під час перспективного регулювання правовідносин, забезпечуючи баланс між стабільністю правової системи та безпосередньою дією нормативного акта у часі, яка враховує потреби держави та суспільства стосовно вдосконалення регулятивних підходів та заповнення прогалин у праві. Наприклад, таку модель реалізації дискреції у застосуванні норм фінансового права подано у постанові Верховного Суду від 13 жовтня 2020 р. у справі № 640/19757/19 про відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями [16].

Схожий підхід до тлумачення ретроспективної дії норм про фінансову відповідальність пов'язаний із дискреційним застосуванням п. 56 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» ПК України [17] стосовно кваліфікації діянь платників під час здійснення податкових перевірок у контексті зміни концепції вини (до та після 01 січня 2021 р.). Під час установаження об'єктивної істини потрібно зважати на підхід *in dubio pro tributario* стосовно врахування більш сприятливих для платника наслідків [17] (п. 56.21 ст. 56 цього Кодексу) та презумпції правомірності рішень платника [17] (підп. 4.1.4 п. 4.1 ст. 4 цього Кодексу). Правовідносини, на які ретроспективно поширюється оновлена концепція вини, мають розпочатися та не припинити дію

до набрання чинності оновленою редакцією норм. Необхідно комплексно брати до уваги всі фактичні обставини, з урахуванням принципів справедливості та рівності всіх перед законом і судом.

Йдеться про поширення оновленої концепції вини на правовідносини, які виникли до 01 січня 2021 р., коли податкові перевірки ще не призначено, а здійснюються після 01 січня 2021 р., зокрема, нереальності господарських операцій, які вчинено за правилами міжнародного оподаткування та стосуються визначення наявності або відсутності ділової мети. Основне правозастосовне навантаження пов'язане із застосуванням чинних законодавчих приписів з перспективною дією. Запропонована ретроспективна дія концепції вини має допоміжний та винятковий характер, коли неможна винести повною мірою вмотивоване та законне податкове повідомлення-рішення у разі невстановлення зазначених обставин

податкового правопорушення. Описана модель правозастосування стає дієвою за умови, що це сприятиме правовій визначеності під час прийняття дискреційного рішення та унеможливить приховування несумлінної поведінки платників.

ВИСНОВКИ

Отже, правова політика дискреції у застосуванні норм фінансового права має орієнтуватися на конституційні вимоги до насамперед перспективної дії положень законодавства як в умовах воєнного стану, так і в повоєнні часи (юридичні норми можна застосовуватися з дати введення відповідного закону в дію, набрання ним чинності). Можлива ретроспективна дія юридичних норм, які пом'якшують або скасовують відповідальність.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20>.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 01.04.2022 р. № 2173-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20>.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України: Закон України від 15.08.2022 р. № 2520-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20>.
4. Opinion of the Venice Commission dated of 6–7 December 2019 on amendments to the legal framework governing the Supreme Court and judicial governance bodies. *Webportal of the Council of Europe. Venice Commission*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)027-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)027-e).
5. Про верховенство права: доповідь, схвалена Венеційською Комісією 25–26.03.2011 р. за № 512/2009. *Право України*. 2011. № 10. С. 168–184.
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі про збалансованість бюджету від 27.11.2008 р. № 26-рп/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. С. 38. Ст. 3088.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо несумісності депутатського мандата від 13.05.1997 р. № 1-зп. *Офіційний вісник України*. 1997. № 20. С. 117.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі про податки від 05.04.2001 р. № 3-рп/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 43. Ст. 1933.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів від 09.02.1999 р. № 1-рп/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 7. С. 160. Ст. 255.
11. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України від 02.09.2014 р. № 1669-VII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>.
12. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.
13. Рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 30.03.2018 р. у зразковій справі № 812/292/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73108956>.
14. Постанова Великої палати Верховного Суду від 06.11.2018 р. у зразковій справі № 812/292/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77911136>.
15. Ханова Р.Ф. Питання оподаткування в умовах воєнного стану як предмет судового розгляду. *Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики. Податкові спори в адміністративному судочинстві: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 04–05 лип. 2022 р.)*. Київ: «Компанія „ВАІТЕ“», 2022. С. 212–215.
16. Постанова Верховного Суду від 13.10.2020 р. у справі № 640/19757/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92173084>
17. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

References

1. On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the improvement of legislation for the period of martial law: Law of Ukraine dated of 24 March 2022 No. 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20> (in Ukrainian).
2. On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the administration of certain taxes during the period of war and state of emergency: Law of Ukraine dated of 1 April 2022 No. 2173-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20> (in Ukrainian).
3. On the introduction of amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the promotion of the development of volunteer

activities and the activities of non-profit institutions and organizations in the conditions of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine: Law of Ukraine dated of 15 August 2022 No. 2520-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20> (in Ukrainian).

4. Opinion of the Venice Commission dated of 6–7 December 2019 on amendments to the legal framework governing the Supreme Court and judicial governance bodies. URL:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)027-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)027-e) (in English).

5. Rule of Law: Report No. 512/2009 approved by the Venice Commission on 25–26 March 2011. *Law of Ukraine*. 2011. No. 10. P. 168–184 (in Ukrainian).

6. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated of 28 June 1996 No. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-VR> (in Ukrainian).

7. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on budget balance dated of 27 November 2008 No. 26-rp/2008. *Official Gazette of Ukraine*. 2008. No. 93. P. 38. Art. 3088 (in Ukrainian).

8. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case regarding the incompatibility of the deputy's mandate dated of 13 May 1997 No. 1-zp. *Official Gazette of Ukraine*. 1997. No. 20. P. 117 (in Ukrainian).

9. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case about taxes dated of 5 April 2001 No. 3-rp/2001. *Official Gazette of Ukraine*. 2001. No. 43. Art. 1933 (in Ukrainian).

10. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on retroactive effect of laws and other normative legal acts dated of 9 February 1999 No. 1-rp/99. *Official Gazette of Ukraine*. 1999. No. 7. P. 160. Art. 255 (in Ukrainian).

11. On temporary measures for the period of the anti-terrorist operation: Law of Ukraine dated of 2 September 2014 No. 1669-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18> (in Ukrainian).

12. On collection and accounting of a single contribution to mandatory state social insurance: Law of Ukraine dated of 23 September 1999 No. 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (in Ukrainian).

13. Decision of the Administrative Cassation Court within the Supreme Court dated of 30 March 2018 in the case No. 812/292/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73108956> (in Ukrainian).

14. Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court dated of 6 November 2018 in the case No. 812/292/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77911136> (in Ukrainian).

15. Khanova R.F. Taxation issues under martial law as a subject of judicial review. *Administrative justice in Ukraine: issues of theory and practice. Tax disputes in administrative proceedings: materials of the International research and practical conference* (Kyiv, 04–05 July 2022). Kyiv: VAITE, 2022. P. 212–215.

16. Resolution of the Supreme Court dated of 13 October 2020 in the case No. 640/19757/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92173084> (in Ukrainian).

17. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated of 2 December 2010 No. 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian).

Anna BARIKOVA

PhD in Legal Sciences, Academic Adviser at the secretariat of the Administrative Court of Cassation; lecturer at National Academy of Internal Affairs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9707-0106>

e-mail: anna.barikova@gmail.com

RETROSPECTIVE CHARACTERISTICS OF THE INSTITUTION OF DISCRETION IN FINANCIAL DELICTOLOGY

Introduction. *Specificity of the legal policy has been dealt with regarding the effect of the provisions of tax legislation (which have a discretionary nature in law enforcement), which should be oriented to the constitutional requirements considering, foremost, the prospective effect of the provisions of the legislation both in the conditions of martial law and in post-war times (provisions of law could be applied from putting the relevant law into effect, its entry into force). Retrospective effect of legal regulations that mitigate or cancel the liability of the payer might occur.*

The purpose of the paper is to disclose the legal policy regarding the effect of provisions of the tax legislation, which have a discretionary nature in law enforcement.

Results. *It has been identified that the retrospective effect of the concept of guilt has an auxiliary and exclusive character, when it is not possible to issue a fully motivated and legal tax notice-decision in the event that the specified circumstances of a tax offence are not established. The legal relationship, which is retrospectively covered by the updated concept of guilt, is to begin and not cease before the updated version of the norms enters into force. It is necessary to comprehensively take into account all factual circumstances, with regard to the principles of justice and equality of everyone before the law and the court. The described law enforcement model becomes effective under the condition that it will contribute to legal certainty when making a discretionary decision and make it impossible to hide the dishonest payers' behaviour.*

Conclusion. *The author focuses on the fact that it is possible to temporarily release payers from financial responsibility by establishing provisions with retrospective effect, with subsequent these persons' fulfilment of their obligations established by law. Such law enforcement concerns the guarantee of preventing a 'turn for the worse' during the prospective regulation of legal relations, ensuring a balance between the stability of the legal system and the direct effect of the regulatory act in time, which takes into account the needs of the state and society to improve regulatory approaches and fill gaps in the law. The relevant judicial practice of the Supreme Court and the Constitutional Court of Ukraine has been addressed.*

Keywords: legal policy, constitutional duty, payment of taxes, law, enactment, entry into force

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЗАКОРДОННИХ СТАТЕЙ

REFERENTIAL REVIEW OF FOREIGN PAPERS

У статті «Блокчейн у сферах бухгалтерського обліку, аудиту та звітності: бібліометричний аналіз та аналіз кодування» [1] розкривається така міждисциплінарна сфера досліджень, в якій домінують переважно науковці, аніж практики. У ній висвітлюється поточний стан галузі та надаються ціннісні ідеї, що може бути корисно для майбутніх досліджень. Крім того, вивчивши цю статтю, можна повністю зрозуміти характеристики та потенціал блокчейна за допомогою конструктивного та системного підходу.

Авторами надається корисна інформація про визначення та характеристики блокчейну, бізнес-моделі, задіяні процеси, зв'язок з іншими технологіями та взаємозв'язки з теоріями бухгалтерського обліку.

Одним з найцікавіших висновків у публікації є подання результатів, які підтверджують, що технологія, як зовнішня сила, може створити перетин між кількома галузями досліджень: бухгалтерським обліком, аудитом, підзвітністю, бізнесом, менеджментом, інформатикою та технікою.

Стаття «Прийняття рішень на основі штучного інтелекту в бухгалтерському обліку та аудиті: етичні виклики та нормативне мислення» [2] має на меті визначити етичні проблеми використання облікових систем на основі штучного інтелекту.

У цій статті автори визначають п'ять основних етичних проблем прийняття рішень у бухгалтерському обліку на основі штучного інтелекту: об'єктивність, конфіденційність, прозорість, підзвітність і надійність. Також автори критично обговорюють виклики та їхню актуальність для майбутньої співпраці людини та машини в рамках різноманітних організацій між людьми та штучним інтелектом.

У публікації наголошується на те, що оскільки штучний інтелект прив'язаний до попередньо поставлених цілей і підкоряється умовам, створеним лю-

диною, незважаючи на його автономне навчання та адаптаційні практики, йому бракує справжньої волі. Як наслідок, відповідальність має бути розподілена між людьми та штучним інтелектом. Автори припускають, що відповідне управління, а також процеси внутрішнього та зовнішнього аудиту мають бути адаптовані з точки зору навичок та обізнаності, щоб забезпечити етичне прийняття рішень на основі штучного інтелекту.

У статті «Вплив нарцисизму, самовпевненості та характеристик аудитора на читабельність аудиторського звіту» [3] згадується значний зв'язок між особистими характеристиками аудитора і читабельністю аудиторського звіту. Крім того, такі змінні як нарцисизм аудитора та самовпевненість аудитора мають як негативний, так і позитивний значущий вплив на читабельність аудиторського звіту.

Також згадується про три змінні, а саме тривалість роботи аудитора, гонорар за аудит і спеціалізацію аудиту, які використовуються для вимірювання характеристик аудиту.

Це дослідження підтверджує теорії розладу особистості та поведінкових рішень. Оскільки нарцисизм і самовпевненість є двома характеристиками, які формують характер і особистість людини, деякі задіяні поведінкові фактори в характеристиках аудиторів впливають на їхні рішення. Наслідки цього слід знати та аналізувати, щоб покращити процес прийняття рішень аудитором.

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що у цій статті зроблено спробу оцінити вплив нарцисизму та самовпевненості аудитора на читабельність аудиторського звіту.

підготувала Катерина Алексєєнко

Список використаних джерел

1. Blockchain in the accounting, auditing and accountability fields: a bibliometric and coding analysis / S. Secinaro et al. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/AAAJ-10-2020-4987/full/pdf?title=blockchain-in-the-accounting-auditing-and-accountability-fields-a-bibliometric-and-coding-analysis>
2. Artificial intelligence based decision-making in accounting and auditing: ethical challenges and normative thinking / O.M. Lehner et al. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/AAAJ-09-2020-4934/full/pdf?title=artificial-intelligence-based-decision-making-in-accounting-and-auditing-ethical-challenges-and-normative-thinking>
3. The impact of narcissism, self-confidence and auditor's characteristics on audit report readability / M. Salehi et al. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/AGJSR-08-2022-0152/full/pdf?title=the-impact-of-narcissism-self-confidence-and-auditors-characteristics-on-audit-report-readability>

**VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН»**

8 грудня 2022 р.

**VIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
«ACCOUNTING, ANALYSIS, AUDIT, TAXATION, AND FINANCIAL
MONITORING IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION CHANGES»**

December 8, 2022

Наприкінці 2022 р. відбулася щорічна VIII Міжнародна науково-практична конференція, організована одним з провідних закладів вищої освіти України – Київським національним економічним університетом ім. Вадима Гетьмана. У заході взяли участь майже 200 вчених, викладачів, аспірантів, здобувачів, представників міністерств та професійних організацій із 44 закладів вищої освіти та 6 професійних установ та організацій (зокрема – понад 20 представників із 8 зарубіжних закладів вищої освіти). Організатор конференції – факультет обліку та податкового менеджменту, представлений трьома кафедрами: аудиту, бухгалтерського обліку та консалтингу, податкового менеджменту та фінансового моніторингу. За підсумками конференції підготовлено збірник тез доповідей.

У привітальному слові в.о. ректора університету доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Дмитро ЛУК'ЯНЕНКО зазначив: *«Вторгнення РФ на територію нашої країни призвело до суттєвих проблем у всіх секторах економіки. Так, збитки економіки України за оцінками KSE Institute вже перевищили \$127 млрд. Згідно з даними звіту, підготовленому Світовим банком, Єврокомісією та українським урядом, вартість відбудови України та її економіки вже зараз сягає близько 349 млрд \$, (з яких \$250 млрд – на відбудову за принципом «краще, ніж було»). Ця оцінка і слугуватиме орієнтиром для майбутнього фінансування проєктів, пов'язаних з відбудовою України. Усі наслідки військової агресії росії проти України мають бути відповідно задокументовано, оцінено та подано, що передбачає формування як фінансової, так і нефінансової звітності, що готується суб'єктами господарювання. За таких обставин роль обліку, аналізу, аудиту, податкового менеджменту та фінансового моніторингу важко переоцінити, оскільки необхідно розробляти нові підходи до оцінювання втрачених або пошкоджених активів, вдосконалювати облік гуманітарної допомоги, грантів та інших видів державної та міжнародної допомоги суб'єктам господарювання, модифікувати методики аудиту, управляти арештованим майном осіб, афілійованих з країною-агресором тощо. Водночас основним напрямом роботи має стати поглиблення співпраці між підприємством і освітнім закладом, що дасть змогу більш повно врахувати потреби бізнесу для формування необхідних компетенцій фахівців у сфері обліку, аналізу, аудиту, оподаткування та фінансового моніторингу, а також забезпечити*

стимули їхнього безперервного розвитку. Водночас військова агресія РФ має не тільки локальне значення, але й стала ще одним фактором глобалізаційних змін, які відбуваються у світі».

Ці цифри є офіційними даними, реальні ж суми збитків і потреб набагато більші. Завдання якраз експертів у галузі обліку і аудиту, податкового менеджменту і фінансового моніторингу здійснити напрацювання і алгоритми задля вирішення питань що стоять нині.

Робота конференції проходила за такими дискусійними панелями як:

- ключові тренди в обліку, аудиті, оподаткуванні та фінансовому моніторингу в умовах воєнного стану;
- міжнародне співробітництво у розвитку парадигми обліку та аудиту;
- теорія та практика обліку, аудиту, фінансового моніторингу у світлі глобалізаційних змін: погляд науковців та практиків.

Як зазначили організатори заходу у резолюції і рекомендаціях до конференції: *«Світ навколо людства змінюється швидкими темпами. Сьогодні до чинників, які визначають загальні тенденції глобальних економіко-політичних зрушень в Україні відносять діджиталізацію економіки, різноманітність криптовалюти, витіснення людської праці програмним забезпеченням та роботизацією, невизначеність економічних процесів, а також високий рівень військових збурень як локального, так і глобального характеру. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг як систем знань та практична діяльність не можуть триматися у стороні цих змін і вимагають здійснення обґрунтованого підходу реформування цих інституцій, зокрема розроблення певних заходів з удосконалення обліку, аналізу, аудиту, оподаткування та фінансового моніторингу, підвищення якості і змісту підготовки кваліфікаційних фахівців в цих галузях знань».*

Значну частину заходу звернено на значення аудиту у цих процесах. *«Роль аудиту в умовах глобальних економіко-політичних зрушень в Україні значно зростає. На сьогодні ринок потребує достовірної облікової і звітної інформації про діяльність суб'єктів підприємницької діяльності різних організаційно-правових форм господарювання в умовах воєнного стану та в період відновлення економіки України. Саме здійснення аудиту спрямовується на викриття недоліків і порушень, виявлення внутрішнього сподарських резервів, на боротьбу за економію і ощадли-*

вість, що в сучасній реальності набуває особливої актуальності. Рушійною силою, яка може впливати на розвиток професії аудитора в країні, є як бухгалтери, так і самі аудиторів, від активності яких і їхній здатності виконувати свої професійні обов'язки буде залежати розвиток цієї професії в країні». Зокрема у своїх наукових дослідженнях вчені звернули увагу на таке: «застосування професійного скептицизму аудиторами може мати надмірний або недостатній рівень, а отже, потребує постійного оцінювання з метою дотримання вимог якості; активна фаза війни між РФ та Україною впливає як на підприємство, що є об'єктом аудиту, так і на предмет, процес і організацію аудиту фінансової звітності, а також необхідність отримати достатні і прийнятні аудиторські докази стосовно здатності суб'єкта господарювання продовжувати безперервну діяльність».

У підсумкових документах конференції сформувано висновки та рекомендації, що покладені в основу її резолюції. Підсумувавши всі виступи напрацьовано нові концепції розвитку обліку, аналізу, ау-

диту, оподаткування та фінансового моніторингу в умовах глобалізаційних змін. Цей захід став платформою для наукового спілкування представників академічної спільноти та практиків (бізнесу, професійних організацій та спілок) й державних органів, що у процесі активних обговорень запропонували алгоритми вирішення низки питань для балансу всіх сфер – науки, інтересів споживачів, бізнесу, влади і суспільства. З повним змістом проведеного наукового заходу та матеріалами конференції можна ознайомитись у збірнику тез конференції «Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін» [1]. Детальний огляд конференції читайте у наступному номері журналу «Економіка. Фінанси. Право».

підготовлено за сприяння кафедри аудиту КНЕУ ім. Вадима Гетьмана,

зокрема зав. кафедри Олени ПЕТРИК

Список використаних джерел

1. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 8 грудня 2022 р.). Київ.: КНЕУ, 2022. 305 с.

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. **Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua